

צִוְרֵי מַעַם הַשָּׁם עוֹשֶׂה שְׂמִימִם וְאֶרֶץ

סֵפֶר

תּוֹרַת הַזֹּהַר

הַזֹּהַר הַמְּתַרְגֵּם בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ

הַמְּנַקֵּד

עַל חֲמֻשָּׁה חֲמֻשֵׁי תּוֹרָה

מִהַתְנַא הָאֱלֹקִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי זִיע"א

פְּרָשָׁת וְאֶרָא

תְּרַגְוִם קַל וְנִחְמָד לְמַעַן יִרְוִץ חֲלוּמָד בּוֹ

יֹצֵא לְאוֹר עַל יְדֵי "מִפְּעַל הַזֹּהַר הָעוֹלָמִי"

בְּעִידָה"ק בֵּית שְׁמֻשׁ תּוֹבֵב"א

אֱלוּל תַּש"ע לַפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות,

לכל החברים וידידים, ולכל אחד ואחד מישראל,

לקרב הגאולה שלימה בב"א

וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים

לעילוי נשמת

מרת הינדע לאה, מנחם מוניש וחנה בר"ב יצחק אהרון
הרב צבי יצחק, נטע מאיר, מלכה דבורה בר"ב גבריאל הכהן

לקנות הספרים במחיר מסובסד:

אצל חנות הספרים של ר' פנחס ראובן הי"ו

ברחוב השומר 74 בני ברק

או אצל "מפעל הזוהר העולמי"

רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל

טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8

Ramat Beth Shemesh 99093, Israel

Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300

hazohar.com@gmail.com

פְּרִישַׁת וַאֲרָא

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' וַאֲרָא
 אֶל אַנְרָהֶם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי
 וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח, (ישעיה כו) בְּמַחֲוֵ בַה' עֲדֵי עַד כִּי
 בָּיָה ה' צוּר עוֹלָמִים. בְּמַחֲוֵ בַה' - כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם
 צָרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּקְדוּשׁ-כְּרוּךְ-הוּא וְלִהְיוֹת
 בְּמַחֲוֵנָם בּוּ.

אִם כֵּן, מַחֲוֵ עֲדֵי עַד? אֵלָּא בְּשִׁבִיל שְׂיִהְיָה הַתְּקוּף
 שֶׁל הָאָדָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא קַיּוֹם וְקָשׁוּר שֶׁל
 הַכֹּל, וְנִקְרָא עַד, וְחָרִי פְּרִישׁוּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכִקְר
 יֹאכַל עַד. וְעַד, זֶה מָקוֹם שֶׁאֲחֻזוֹ לְכֹל הַצְּדָדִים,
 לְצַד זֶה וְלְצַד זֶה, לְהִתְקַיֵּם וְלִקְשֹׁר קָשֶׁר שֶׁלֹּא יִזְוֶוּ.

וְהַ"עַד" הַזֶּה תְּשׁוּקַת הַכֹּל בּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית
 מט) עַד תִּתְּאוֹת גְּבַעַת עוֹלָם. מִי יֵהם גְּבַעַת
 עוֹלָם? אֵלֶּה יֵהם שְׁתֵּי הָאֲמָחוֹת הַנִּקְבּוֹת, יוֹבֵל
 וְשִׁמְשֵׁת, שֶׁנִּקְרָאוֹת גְּבַעַת עוֹלָם. עוֹלָם, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. [יוֹבֵל וְשִׁמְשֵׁת,

כָּל אֶחָד מֵהֶם נִקְרָא עוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאִים גְּבַעַת עוֹלָם].

וְתִשׁוּקְתֶם בְּעַד הַזֶּה, שֶׁהוּא קִיּוּם שֶׁל כָּל
הַצְּדָדִים. [מִהַ הַפְּעָם] תִּשׁוּקַת הַיּוֹבֵל אֶל
עַד, לְעֵטֶר אוֹתוֹ וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו בְּרָכוֹת, וּלְהַרְיֵק
עָלָיו מִעֲיִנוֹת מְתוּקִים. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (שִׁיר ג) צְאִינָה
וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שֶׁעֲטָרָה לוֹ
אִמּוֹ. תִּשׁוּקַת הַשְּׂמֵטָה לְהַתְּבַרֵּךְ מִמֶּנּוּ וּלְהִיּוֹת
מְאִירָה מִמֶּנּוּ. וְדַאי שְׁעַד זֶה הוּא תַּאֲוֹת נְבֻעַת
עוֹלָם.

מִשׁוּם כִּי, בְּטַחוּ בַּה' עַדִי עַד, שְׁחֵרֵי מִשָּׁם
וּלְמַעַלָּה מְקוֹם טָמִיר [הוּא] וְנִנּוּז הוּא, שֶׁלֹּא
יְכוּל לְהַתְּדַבֵּק. מְקוֹם הוּא שְׂמֵמֶנּוּ יֵצְאוּ וְהַצְּטִירוּ
הָעוֹלָמוֹת, זֶהוּ שְׂפָתוֹב כִּי בִּיהַ ה' צוּר עוֹלָמִים.
וְהוּא מְקוֹם נְנוּז וְסָתוּם, וְעַל זֶה בְּטַחוּ בַּה' עַדִי עַד.
עַד כָּאֵן יֵשׁ רִשׁוֹת לְכָל אָדָם לְהַסְתַּכֵּל בּוֹ, מִכָּאֵן
וְהִלָּאָה אֵין רִשׁוֹת לְאָדָם לְהַסְתַּכֵּל בּוֹ, שְׁחֵרֵי הוּא
נְנוּז מִתְּכַל, וּמִי הוּא יֵה? יְהוָה. שְׂמֵשָׁם הַצְּטִירוּ כָּל
הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין מִי שְׁעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ מְקוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֶּתוּב מוֹכִיחַ עָלָיו, שְׁכַתוּב
 (דברים ה) כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רֵאשׁוּנִים וְגו'.
 עַד כָּאֵן יֵשׁ רְשׁוּת לְאָדָם לְהַסְתַּכֵּל, מִכָּאֵן
 וּלְהִלָּאָה אֵין מִי שְׁיִכּוֹל לְעַמֵּד עָלָיו.

דָּבָר אַחַר בְּטַחוּ בַּה' עֲדֵי עַד - כָּל יָמֵי
 הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּקַדוּשָׁ-

בְּרוּךְ-הוּא, [שָׁבַד אָמַר דָּוִד, (תהלים כה) אֶלְהֵי כֹד בְּמַחְתֵּי אֵל
 אֲבוֹשָׁה אֵל וְעֲלָצוּ אֹיְבֵי לִי] וְכִי שָׁשָׂם בּוֹ בְּמַחְנוּנוֹ וְתִקְפוֹ
 בְּרֵאשֵׁי, לֹא יְכוּלִים לְהַרְעֵ לוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.
 [שָׁבַד אָמַר דָּוִד, (תהלים כה) אֶלְהֵי כֹד בְּמַחְתֵּי אֵל אֲבוֹשָׁה אֵל וְעֲלָצוּ
 אֹיְבֵי לִי] שָׁכַל מִי שָׁשָׂם תִּקְפוֹ בַּשָּׂם הַקַּדוּשָׁ,
 מִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בְּשֵׁמוֹ
 הַקַּדוּשָׁ. וְהוּא שְׁכַתוּב כִּי בָּיָה ה' (דף כב ע"ב) צוּר
 עוֹלָמִים, צִיֵּר הָעוֹלָמִים. שְׁחֲרֵי בְּשֵׁמִי אֹתִיּוֹת
 נִבְרָאוּ הָעוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.
 הָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּדִין, וְעַל דִּין עוֹמֵד, וְהוּא
 שְׁכַתוּב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים. מָה הַטַּעַם? כִּדֵּי

שִׁינְהֵנוּ בְּנֵי אָדָם בְּדִין, וְלֹא יֵצְאוּ מִתְּהַרְרֵךְ
הַחֹצֵה.

בֹּא רֵאה, פְּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה, גְּזֵרֵת
הַדִּין שְׁעוֹמֶדֶת עָלָיו. מַה פְּתוּב לְמַעַלָּה? (שְׁמוֹת
ה) וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי, בְּאֵלֶיךָ דָּלִית
נַו"ן יו"ד. רֵאה תְּקַפּוּ שֶׁל מֹשֶׁה בְּרֵאשִׁית נְבוֹאָתוֹ,
לֹא נָחָה רוּחוֹ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, אָמַר, אֲדֹנָי לָמָּה
הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה וְגו', וּמָאזְ בָּאתִי אֶל פְּרַעֲה
לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהֵצֵל לֹא הֵצֵלְתָּ אֶת
עַמְּךָ. מִי הוּא שְׂיֹאמֵר כֵּן? אֵלֶּה מֹשֶׁה, שְׂיִדַּע
שְׂדֵרְנָה אַחֲרֵת עֲלִיוֹנָה מְעַתְּדָת לוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּרֵאשִׁית שְׁנַתָּן לוֹ הַבַּיִת, צְנוּה
אוֹתָהּ בְּאִישׁ שְׂמַצְנוּה אֶת בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר כָּל
מַה שְׂרוֹצָה לֹלֵא פְּחָד. אֵיךְ כֵּן מֹשֶׁה לְבֵיתוֹ אָמַר
וְלֹא פְּחָד.

דָּבָר אַחַר וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים - גְּזֵרֵת הַדִּין. [מִשּׁוֹם כֵּן]
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' - דְּרָנָה אַחֲרֵת שֶׁל
רַחֲמִים. וְכֵאן נִקְשָׁר הַכָּל בְּאַחַד, דִּין וְרַחֲמִים. וְהוּ

שְׁכַתּוֹב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן (רַבִּי יוֹסֵי), אִם כָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֲנִי ה', הֵייתִי אוֹמֵר כֹּף. אֵלֶּה לֹא כָתוּב, אֵלֶּה וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה בַּהֲתַחֲלָה, וְאַחֲרַי כֹּף וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה', שְׁמַשְׁמַע דְּרַגְנָה אַחַר דְּרַגְנָה.

וַאֲמַר רַבִּי יוֹסֵי, מֹשֶׁה אֶלְמָלֵא שְׁהִיָּה בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים, הָיָה נַעֲנָשׁ עַל מַה שְּׁאָמַר, אֲבָל מִשּׁוֹם זֶה לֹא נַעֲנָשׁ. לְאָדָם שֶׁנִּפְלָה לוֹ קַטְטָה בְּאַשְׁתּוֹ, וַאֲמַר לָהּ דְּבָרִים. הִיא הִתְחִילָה לְהִתְרַעֵם. כִּיּוֹן שֶׁהִתְחִילָה דְּבַר, הָיָה שָׁם הַמַּלְאָךְ, נִטַּל הַמַּלְאָךְ אֶת הַדְּבֹר, וְהִיא שְׁתַּקָּה וּפְסֻקָה לְדַבֵּר. אָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ: וְכִי לֹא יָדַעְתָּ שְׂאֲנִי הַמַּלְאָךְ וּלְפָנַי דְּבַרְתָּ דְּבָרִים אֵלָיו? כְּבִיכּוֹל אַף כֹּף מֹשֶׁה, וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה תִרְעַתָּה וְגו'. מִיָּד - וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה, הִתְחִיל לְהִתְרַעֵם. מִיָּד נִטַּל הַמַּלְאָךְ הַדְּבֹר וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה', וְלֹא יָדַעְתָּ שְׂאֲנִי הוּא הַמַּלְאָךְ וּלְפָנַי דְּבַרְתָּ דְּבָרִים אֵלָהּ?!

וַאֲרָא אֵל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי.
 לָמָּה שׁוֹנֶה הַשֵּׁם כָּאֵן מֵאַלְהַ שְׁלִמְעֵלָה?
אַלְא, לְמַלְךְ שְׁהִיתָה לוֹ בַת שְׁלֵא נִשְׂאָה, וְהָיָה לוֹ
 אָהוּב. כְּשֶׁרָצָה הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר עִם אוֹתוֹ אָהוּב, שׁוֹלַח
 אֶת בִּתּוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְהָיָה הַמֶּלֶךְ עַל יַד בִּתּוֹ מְדַבֵּר
 עִמּוֹ. כָּא זְמַן בִּתּוֹ לְהִנְשֵׂא. אוֹתוֹ יוֹם שְׁנִשְׂאָה אָמַר
 הַמֶּלֶךְ: קְרָאוּ אֶת הַבַּת מְלִכָה גְבִירָה. וְאָמַר לָהּ:
 עַד כָּאֵן דְּבַרְתִּי עַל יַדְךָ עִם מִי שְׁדַבַּרְתִּי, מִכָּאֵן
 וְהִלָּא אֲנִי אוֹמֵר לְבַעֲלֶךָ, וְהוּא יֹאמֵר לְמִי שְׁצַרְיָךְ.
 לְיָמִים אָמַר לָהּ בַּעֲלָה דְבָרִים לְפָנַי הַמֶּלֶךְ, וְעַד
 שְׁהִיא הִתְחִילָה לְדַבֵּר, נָטַל הַמֶּלֶךְ אֶת הַדָּבָר וְאָמַר
 לוֹ: וְכִי אֵינִי הַמֶּלֶךְ?! שְׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא דַבֵּר אִישׁ
 עִמִּי אַלְא עַל יְדֵי בִתִּי, [עַד שְׁלֵא נִשְׂאָה] וְאֵינִי נֹתֵתִי לָךְ
 אֶת בִּתִּי וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ בְּנִלוּי מַח שְׁלֵא עָשִׂיתִי
 לְאַחַר.

כָּה, וַאֲרָא אֵל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל
 שְׂדֵי, כְּשֶׁהִיא בְּבֵיתִי מִרְם שְׁנִשְׂאָה, וְלֹא דַבְּרוּ
 עִמִּי פָנִים בְּפָנִים כְּמוֹ שְׁעָשִׂיתִי לָךְ, וְאַתָּה בְּרֵאשִׁית
 דְּבָרְךָ דְּבַרְתָּ לְבִתִּי לְפָנַי דְּבָרִים אֵלוֹ? אַלְא מִשּׁוֹם

כִּדְ וַאֲרֵא אֵל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל
 שְׂדֵי וְשָׂמִי ה' לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם, לְדַבֵּר עִמָּם בְּדַרְגָּה
 זוֹ שְׂדֵיבְרַתִּי בָּהֶם עִמָּךְ.

רַבִּי יוֹסִי (רַבִּי יִיסָא) פָּתַח, (תהלים כד) לְדוֹד מְזֻמּוֹר לַה'
 הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבְל וַיֵּשְׁבִי בָּהּ. הָאָרֶץ - זוֹ
 הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא עֹמֶדֶת
 לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ וּלְהַתְּכַרֵּךְ מִמֶּנּוּ בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר
 כִּדְ מִמֶּנּוּ נִשְׁקָה כָּל הָעוֹלָם. תִּבְל וַיֵּשְׁבִי בָּהֶם - אֵלֹהֵי
 שְׂאָר הָאָרְצוֹת שֶׁשׁוֹתוֹת מִמֶּנּוּ. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁכַתוֹב
 (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תִּבְל בְּצַדִּיק.

כִּי הוּא עַל יָמִים יִסְדָּה - אֵלֹהֵי (דף כג ע"א) שְׂבָעָה עֲמוּדִים
 שֶׁהָאָרֶץ נִסְמָכֶת עֲלֵיהֶם, וְהֵם שְׂבָעָה יָמִים, וַיִּם
 בְּנֵרֶת שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵל תֵּאמַר
 שֶׁשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, אֵלֵּא שְׂמֵת־מִלֵּאת מֵהֶם. וְעַל
 נְהָרוֹת יְכוּנְנָה, מִי אֵלֹהֵי הַנְּהָרוֹת? אֵלֵּא כִּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת
 דְּכִיָּם, אוֹתָם נְהָרוֹת כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) וְנָהָר

יצא מערן להשקות את הגן, ומשום כך ועל
נהרות יבוננה.

בא ראה, ארץ זו נקראת ארץ ישראל. יעקב
שהוא ישראל למה לא שולט על זה כמו
משה, שהרי פתוב וארא אל אברהם אל יצחק
ואל יעקב באל שדי ולא יותר?

אלא יעקב, הרי בארנו, נטל הבית שלמטה,
ונעזב ממנו הבית שלמעלה, ועם הבית
שלמטה התקין את הבית שלמעלה בשנים עשר
שבתים ובשבעים ענפים, והרי הרשוק. משה נטל
את הבית שלמעלה, ועזב את הבית שלמטה, ולכן
פתוב בייעקב באל שדי. באל שדי דבר עם הקדוש
ברוך הוא ולא יותר. ושמי ה' לא נודעתי להם,
לדבר עם בדרנה זו שהיא עליזנה.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב. אמר רבי
חייא, בחיר האבות היה יעקב, שהוא
שלמות הכל. בכלם פתוב אל אברהם, אל יצחק,
ובו התוספה אות אחת, שפתוב ואל יעקב.

התוספה בו ו', להראות שהוא שלם יותר מכלם,
ועם כל זה לא זכה להשתמש בו כמשה.

וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ
כנען, משום שנמולו. שכל מי שנמול, יורש
את הארץ, שהרי לא יורש ארץ אלא צדיק, וכל
מי שנמול נקרא צדיק, שכתוב (ישעיה ס) ועמד כלם
צדיקים לעולם יירשו ארץ. כל מי שנמול ושומר
אות הברית הזאת, נקרא צדיק. בא ראה מיוסף,
שכל ימיו לא נקרא צדיק עד ששמר אותה ברית,
אות ברית הקדש. כיון ששמר אותו, נקרא צדיק,
יוסף הצדיק.

רבי שמעון היה יושב יום אחד, ורבי אלעזר בנו
[עמו], ורבי אבא עמו. אמר רבי אלעזר, פסוק
זה שכתוב וארא אל אנכרם אל יצחק ואל יעקב
וגו', מהו וארא? ואדבר היה צריך (לכתב)! אמר לו,
אלעזר בני, זהו סוד עליון.

בא ראה, יש גוונים שנראים ויש גוונים שלא
נראים. ואלו ואלו הם סוד עליון של

הַאֲמוּנָה, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים אוֹתוֹ וְלֹא
 מִסְתַּכְּלִים בוֹ. וְאַלְהָ שְׁנֵרָאִים לֹא זָכָה בָּהֶם אָדָם,
 עַד שֶׁבָּאוּ הָאֲבוֹת וְעָמְדוּ עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב
 וַיֵּרָא, שֶׁרָאוּ אוֹתָם גְּנוּנִים שֶׁהִתְנַלְּוּ.

וְמָה הַגְּנוּנִים שֶׁהִתְנַלְּוּ? אוֹתָם שָׁל אֵל שְׂדֵי, שֶׁהֵם
 גְּנוּנִים שָׁל מְרָאָה עֲלִיּוֹן (מְרָאָה שָׁל גְּנוּנִים עֲלִיּוּנִים),
 וְאֵלוּ נִרְאִים. וְהַגְּנוּנִים שֶׁלְמַעְלָה נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא
 נִרְאִים, לֹא עָמַד אִישׁ עֲלֵיהֶם פָּרַט לְמַשָּׁה. וְעַל זֶה
 כָּתוּב וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לֹא הִתְנַלְּיִתִי לָהֶם
 בְּגְנוּנִים עֲלִיּוּנִים. וְאִם תֵּאמַר שֶׁהָאֲבוֹת לֹא הִפִּירוּ
 אוֹתָם - אֲלָא הֵם הִפִּירוּ אוֹתָם מִתּוֹךְ אֵלוּ
 שֶׁהִתְנַלְּוּ.

כָּתוּב (דניאל יב) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כֹּזְהַר הַקְּרִיעַ
 וּמַצְדִּיקֵי הַרְבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד.
 וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ, מִי הֵם הַמְשַׁכְּלִים? אֲלָא זֶהוּ
 אוֹתוֹ חָכָם שִׁסְתַּכֵּל עַל דְּבָרִים מַעְצָמוֹ שֶׁלֹּא
 יְכוּלִים בְּנֵי אָדָם לְדַבֵּר בִּפְתָה, וְלֵאמֹר קוֹרְאִים
 מְשַׁכְּלִים. יִזְהָרוּ כֹּזְהַר הַקְּרִיעַ. מִי [הַיְהוּדִי] הוּא

הַרְקִיעַ? זֶהוּ הַרְקִיעַ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁעוֹמְדֵת בְּאֲמִצֵּעַ,
וְהַזֹּהַר שֶׁלוֹ הוּא נִסְתָּר וְלֹא הִתְנַלָּה מִהַגִּזּוֹן שֶׁלוֹ,
עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ רְקִיעַ שְׁלֵא מֵאִיר שְׁנֵרָאִים בּוֹ
הַגִּזּוֹנִים, וְאוֹתָם גִּזּוֹנִים, אַף עַל פִּי שְׁנֵרָאִים בּוֹ, לֹא
זוֹתָרִים כְּמוֹ זֹהַר, מִשּׁוֹם שֶׁהֵם גִּזּוֹנִים סְתוּמִים.

בֵּא רְאֵה, אֲרַבְּעָה אֹרוֹת הֵם, שְׁלֹשָׁה מֵהֶם
נִסְתָּרִים, וְאֶחָד שֶׁהִתְנַלָּה. אִזְר שְׁמֵאִיר. אִזְר
שְׁזוֹתָר. [וְהֵם] וְהוּא מֵאִיר כּוֹזֵר הַשָּׁמַיִם כְּטֹהַר. אִזְר
שֶׁל אֲרַבְּעֵי, שְׁנוּטֵל כָּל הָאֹרוֹת. אִזְר שְׁלֵא מֵאִיר
מִסְתַּכֵּל לְאֵלָה וְנוֹטֵל אוֹתָם, וְנֵרָאִים אוֹתָם
הַמֵּאֹרוֹת בּוֹ כְּעִשְׂשִׁית נֶגֶד הַשָּׁמַיִשׁ.

וְאֵלָה הַשְּׁלֹשָׁה שְׁאֵמְרָנוּ נִסְתָּרִים וְעוֹמְדִים עַל זֶה
כְּעִיִן יֵשׁ שְׁלֹשָׁה גִזּוֹנִים שֶׁהִתְנַלְּו רְשׁוּמִים בּוֹ, וְכֻלָּם
לֹא זוֹתָרִים, מִשּׁוֹם שְׁעוֹמְדִים בְּאִזְר שְׁלֵא מֵאִיר.
וְאֵלָה הֵם כְּמוֹ שְׁאוֹתָם הַנִּסְתָּרִים שְׁעוֹמְדִים
עֲלֵיהֶם, וְאֵלָה הֵם שְׁנֵרָאוּ לְאִבוֹת לְדַעַת אוֹתָם
נִסְתָּרִים שְׁזוֹתָרִים מִתּוֹךְ אֵלָה שְׁלֵא זוֹתָרִים, וְאוֹתָם

שְׂזוּהָרִים וְהֵם סְתוּמִים, הִתְגַּלּוּ לְמֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ
שָׁלוֹ, וַיֵּאֱלֹה עוֹמְדִים עַל אוֹתָם גּוֹנִים שְׂנֵאֲרָאִים בּוֹ
בְּעֵינַי.

וְסוּד זֶה סוֹתָם עֵינֶיךָ וּמִסּוּבָב גַּלְגַּלָּהּ, וַיִּתְגַּלּוּ
אוֹתָם גּוֹנִים שְׂמֵאֲרִירִים, שְׂזוּהָרִים, וְלֹא
נִתְּנָה רְשׁוּת לְרֵאוֹת אֵלָּא בְּעֵינַיִם סְתוּמוֹת, מִשּׁוּם
שְׂאוֹתָם נִסְתָּרִים עֲלִיוֹנִים עוֹמְדִים עַל אוֹתָם גּוֹנִים
שְׂנֵאֲרָאִים, שָׁלֹא זוּהָרִים.

וְעַל זֶה קָרָאנוּ, מֹשֶׁה זָכָה בְּאִסְפַּקְלָרְיָה תְּמֵאֲרָה
שְׂעוֹמְדֵת עַל אוֹתָהּ שָׁלֹא מֵאֲרָה. שְׂאָר בְּנֵי
הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ אִסְפַּקְלָרְיָה שָׁלֹא מֵאֲרָה. הָאֲבוֹת
הָיוּ רוֹאִים מִתּוֹךְ הַגּוֹנִים הַלְלוּ שְׂהִתְגַּלּוּ, אוֹתָם
סְתוּמִים, שְׂעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שָׁלֹא מֵאֲרִירִים, וְלִכֵּן
בְּתוֹב וַיֵּאֲרֵא אֵל אֲבִרְהֵם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל
שְׂדֵי, בְּאוֹתָם גּוֹנִים שְׂנֵאֲרָאִים.

וְשָׂמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם - אֵלּוּ גּוֹנִים עֲלִיוֹנִים
נִסְתָּרִים שְׂזוּהָרִים שְׂזוּכָה בָּהֶם מֹשֶׁה
לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. וְסוּד זֶה, שְׂהֵעִין סְתוּם וְגִלּוֹי. סְתוּם

- רואה אספקלריה המאירה. נגלה - רואה
 אספקלריה שלא מאירה. ועל זה וארא,
 באספקלריה שלא מאירה, שהיא בהתגלות, בה
 פתוח ראיה. ואולם באספקלריה שמאירה שהיא
 בסתר, פתוח בה ידיעה, שפתוח לא נודעתי. באו
 רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו. בכה רבי אבא
 ואמר, אוי בשתם תלק מן העולם וישאר העולם
 יתום ממך, מי יכול להאיר דברי תורה?

פתח רבי אבא ואמר, (שמואל א ב) ואמרתם בה
 לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר
 לך שלום. ואמרתם בה לחי, וכי דוד לא היה יודע
 בו בנביל שהוא אומר בשבילו ואמרתם בה לחי?
 אלא אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה,
 והקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם, ובשביל
 הקדוש ברוך הוא הוא אמר ואמרתם בה לחי,
 לקשר בה לחי, שכל החיים תלויים בו. ואתה
 שלום, מה זה ואתה? אתה היה צריך (לכתוב)! אלא
 ואתה, הכל לקדוש-ברוך-הוא אמר, כדי לקשר
 קשר האמונה וכראוי.

מִכַּאֲן לְמִדְנֵי שְׂאֵסֹר לְהַקְדִּים שְׁלוֹם לְאָדָם רָשָׁע,
 וְאִם צָרִיף, יִקְדִּים לוֹ כְּמוֹ דָּוִד שֶׁפָּרַף אֶת
 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִרְאָה שְׂאֵמֶר בְּגִלְלוֹ. וְאִם
 תֵּאמֶר שֶׁזֶּה רַמְאֹת - לֹא, שְׁחֵרֵי כָּל מָה שְׁמַעְלָה
 לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְנִרְאָה שְׁבִשְׁבִילוֹ אָמַר - אֵינִי
 רַמְאֹת. וְכִי שְׂמַקְדִּים שְׁלוֹם לְצַדִּיק כְּאֵלוֹ הַקְדִּים
 לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כָּל שְׁכֵן מֵר, שֶׁהוּא שְׁלוֹם
 לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאִרְא אֵל אֲבִרְהֵם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי
 וְשָׁמִי ה' לֹא נִדְעָתִי לָהֶם. רַבִּי חִזְקִיָּה
 פָּתַח, (תהלים לב) אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יַחֲשֵׁב ה' לוֹ עֶז וְגו'.
 כְּמָה אֲטוֹמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שְׁלֹא יוֹדְעִים וְלֹא
 מִסְתַּכְּלִים עַל מָה עוֹמְדִים בְּעוֹלָם, שְׁחֵרֵי כְּשֶׁפָּרַא
 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָאָדָם
 בְּדִיוֹקָן שְׁלוֹ וְהִתְקִינֵנוּ בְּתַקוּנָיו, בְּדֵי שִׁישְׁתַּדֵּל
 בַּתוֹרָה וַיִּלְךְ בְּדַרְכָיו.

שְׁחֵרֵי כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם, מִעֵפֶר הַמְקַדֵּשׁ שְׁלִמְטָה
 נִתְקַן, וְאַרְבַּעַה צַדִּי הָעוֹלָם הִתְחַבְּרוּ

בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנִקְרָא בֵּית הַמְּקַדָּשׁ. וְאוֹתָם אֲרַבְּעָה
צַדִּי הָעוֹלָם הִתְחַבְּרוּ בְּאֲרַבְּעָה צַדִּים, שְׁהֵם
יְסוּדוֹת הָעוֹלָם אִ"ש רו"ח וּמִי"ם וְעַפ"ר, וְהִתְחַבְּרוּ
אֲרַבְּעָה צַדִּים אֵלּוּ בְּאֲרַבְּעָה צַדִּי (יְסוּדוֹת) הָעוֹלָם,
וְהִתְקִין מֵהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹף אֶחָד בְּתַקּוּן
עֲלִיּוֹן, וְגוֹף זֶה הִתְחַבֵּר מִשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, מִהָעוֹלָם
הַתְּתוּן הַזֶּה וּמִהָעוֹלָם שְׁלֹמֶעְלָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאֵה, אֲרַבְּעָה רֵאשׁוּנִים הֵם
סוּד הָאֵמוּנָה, וְהֵם אֲבוֹת שֶׁל כָּל עוֹלָמוֹת,
וְסוּד הַמְּרַבְּכָה הָעֲלִיּוֹנָה הַקְּדוּשָׁה. וְאוֹתָם אֲרַבְּעָה
יְסוּדוֹת, אִ"ש רו"ח וּמִי"ם וְעַפ"ר, אֵלֶּה הֵם סוּד
עֲלִיּוֹן. [וְאֵלּוּ הֵם הָאֲבוֹת, שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת אֲבוֹת שֶׁל הַכֹּל] וּמֵהֶם
יוֹצֵאִים זֶה"ב וְכַס"ף וְנַחֲשִׁ"ת וּבְרִי"ל, וְתַתַּת (דף כד ע"א)
אֵלּוּ מִתְּכוֹת אַחֲרוֹת שְׁדוּמִים לָהֶם [כְּמוֹ שְׁאֵלּוּ].

בֵּא רְאֵה, אִ"ש רו"ח וּמִי"ם וְעַפ"ר אֵלֶּה הֵם
הָרֵאשׁוּנִים וְהַשְּׂרָשִׁים שְׁלֹמֶעְלָה וְשְׁלֹמֶטָה,
וְתַתַּתוֹנִים וְעֲלִיּוֹנִים עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם. וְאֵלֶּה הֵם
אֲרַבְּעָה, לְאֲרַבְּעָה צַדִּי הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים בְּאֲרַבְּעָה

אלו: צפון ודרום ומזרח ומערב. אלו הם
 ארבעה צדדים של העולם, ועומדים בארבעה
 אלו. איש לצד צפון, רוח לצד מזרח. מי"ם
 לצד דרום. משום שהדרום הוא חם ויבש. מי"ם
 קרים ולחים. עפר לצד מערב. וארבעה אלו
 קשורים בארבעה אלו, וכלם אחד, ואלה עושים
 ארבע מתכות, שהם זהב וכסף ונחש"ת וברז"ל.
 הרי הם שנים עשר, וכלם אחד.

בא ראה, האש היא בשמאל, לצד צפון, שהרי
 האש בו תקף החמימות, והיבש שלו חזק.
 וצפון ההפך שלו, ונמוגים אחד באחד והוא אחד.
 מי"ם לימין, והוא לצד דרום, והקדוש ברוך הוא
 לחברם [להסידם] באחד, עושה מו"ג זה כמו"ג זה.

הצפון הוא קר ולח, האש חם ויבש. החליפם
 לצד דרום. דרום הוא חם ויבש. המים
 קרים ולחים. והקדוש ברוך הוא מו"ג אותם
 באחד, שיוצאים מי"ם מדרום ונכנסים לצפון,
 ומצפון שופעים מי"ם. יוצא אש מצפון, ונכנס

בְּתִקְוֵה הַדְּרוֹם, וּמְדָרוֹם יוֹצֵא תִקְוֵה הַחֲמִימוֹת
 לְעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁתְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹוֹה זֶה מְוֵה,
 וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִלְּוֵה לְחִבְרוֹ מִשְׁלֹו בְּרֵאוֹי לוֹ. כְּמוֹ
 זֶה רוּחַ וּמְזֻרָת, בְּדֵי שִׁילּוֹה כָּל אֶחָד לְחִבְרוֹ,
 וּנְכַלְלִים זֶה בְּזֶה לְהַתְחַבֵּר בְּאֶחָד.

בֵּינָם רֵאָה, אֵשׁ מִצַּד זֶה, מִיָּם מִצַּד זֶה, וְהֵם
 מִחֻלְקֵת. נִכְנָסֵת רוּחַ בֵּינֵיהֶם וְאוֹחֲזֵת אֶת
 שְׁנֵי הַצְּדָדִים. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (כְּרֵאשִׁית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים
 מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, שֶׁחֲרֵי אֵשׁ עוֹמְדֵת לְמַעַלָּה
 בְּצַד זֶה, וּמִיָּם עוֹמְדִים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ. רוּחַ נִכְנָסֵת
 בֵּינֵיהֶם וְאוֹחֲזֵת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים וּמְפָרֶדָה
 מִחֻלְקֵת. הָעֶפֶר, הַמַּיִם עוֹמְדִים עָלָיו, וְרוּחַ וְאֵשׁ,
 וּמְקַבְּלֵת מִכָּלֶם בְּכַח שָׁל שְׁלֹשֶׁת אֱלֹה שְׁעוֹמְדִים
 עָלָיו.

בֵּינָם רֵאָה. רוּחַ וּמְזֻרָת. מְזֻרָת חֵם וְלַח, רוּחַ [כִּד וְיִבְשׁ.
 חֵם וְלַח הֵיא, וְלִכֵּן אוֹחֲזוֹ אֶת שְׁנֵי
 הַצְּדָדִים, שֶׁחֲרֵי אֵשׁ חֵם וְיִבְשׁ, וּמִיָּם קָרִים וְלַחִים.
 רוּחַ הוּא חֵם וְלַח. חֵצֵד שֶׁהוּא חֵם אֶחָזוּ בְּאֵשׁ. חֵצֵד

שְׁהוּא לַח אָחוּז בַּמַּיִם. וְעַל זֶה יֵשׁ הַסְּכָמָה בֵּינֵיהֶם,
וּמִפְּרִיד מַחְלָקֶת שֶׁל אֵשׁ וּמַיִם.

עֶפְרָה הוּא קָר וַיִּבֶשׁ, וְלָכֵן מִקְבֵּל עָלָיו אֶת כֻּלָּם,
וּכְלָם עוֹשִׂים בּוֹ מִעֲשִׂיהֶם, וּמִקְבֵּל מִכֻּלָּם
לְהוֹצִיא בְּכַחֵם מְזוּז לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁבַמְעַרְב נֶאֱחָז
הָעֶפְרָה שְׁהוּא קָר וַיִּבֶשׁ, וְצַד שְׁהוּא קָר אָחוּז בְּצַפּוֹן
שְׁהוּא קָר וְלַח, שְׁחֲרֵי קָר נֶאֱחָז בְּקָר. מִשּׁוּם כִּד
צַפּוֹן נֶאֱחָז בַּמְעַרְב בְּצַד זֶה. דְּרוֹם שְׁהוּא חָם וַיִּבֶשׁ,
בְּאוֹתוֹ הַיִּבֶשׁ שְׁלוֹ אוֹחוֹ אֶת הַיִּבֶשׁ שֶׁל הַמְעַרְב
בְּצַד אַחֵר, וְנֶאֱחָז מְעַרְב בְּשְׁנֵי צַדִּדִּים.

וְכֵן נֶאֱחָז דְּרוֹם בַּמְזֻרְחָה, שְׁחֲרֵי חַמִּימוֹת הַדְּרוֹם
נֶאֱחָזוֹת בְּחַמִּימוֹת הַמְזֻרְחָה. וּמְזֻרְחָה נֶאֱחָז
בְּצַפּוֹן, שְׁחֲרֵי לַחוֹתוֹ נֶאֱחָזוֹת בְּלַחוֹת הַצַּפּוֹן. עֲבָשׁוּ
נִמְצָא דְרוֹמֵי"ת מְזֻרְחֵי"ת. מְזֻרְחֵי"ת צַפּוֹנֵי"ת.
צַפּוֹנֵי"ת מְעַרְבֵי"ת. מְעַרְבֵי"ת דְּרוֹמֵי"ת. וּכְלָם
כְּלוּלִים זֶה בְּזֶה לְהַשְׁתַּלְשֵׁל אֶחָד בְּאַחֵר.

כְּמוֹ כֵן צַפּוֹן עוֹשֶׂה זָהָב, שֶׁמִּצַּד תִּקְוָה הָאֵשׁ נַעֲשֶׂה
זָהָב, וְהִנּוּ שְׁפָתוֹב (אֵיב לז) מְצַפּוֹן זָהָב יֶאֱתָה.

נְשֵׂאֵשׁ אַחוּז בְּעֶפֶר וְנִעְשָׂה זָהָב, וְהִינּוּ שְׂפָתוֹב (שם
 ב) וְעִפְרוֹת זָהָב לוֹ. וְסוּד זֶה שְׁנַיִם פְּרוּבִים זָהָב.
 מִיָּם נִאֲחֲזִים בְּעֶפֶר, וְקַרְיֵרוֹת פְּלָחוֹת עוֹשֶׂה כְּסָף,
 כְּעֵת הָרִי עֶפֶר נִאֲחֲזוּ בְּשֵׁנֵי צְדָדִים, בְּזָהָב
 וּבְכֶסֶף, וְנִתְּן בֵּינֵיהֶם. רוּחַ אוֹחֲזוֹת אֶת הַמַּיִם,
 וְאוֹחֲזוֹת [תְּמִיחָה, בְּמַח שֶׁאֵמֵר רוּחַ קָר וְיִבֶשׁ, שֶׁאִם בֶּן, רוּחַ וְעֶפֶר שְׁוִים בְּמַכְעָם,
 אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי רוּחַ חַם וְלַח, וְאִם בֶּן נוֹכַח לֹאמֵר שֶׁאוֹחֲזוּ הַרוּחַ לְשֵׁנֵי צְדָדִים -
 אֵשׁ חַם וְיִבֶשׁ, וְרוּחַ חַם וְלַח. תִּצַּד שֶׁהוּא חַם אוֹחֲזוּ בְּאֵשׁ, וְתִצַּד שֶׁהוּא לַח אוֹחֲזוּ
 בְּמַיִם, וּמִפְּרִיד מִחֻלְקֵת שֶׁל אֵשׁ וּמַיִם. עֶפֶר הוּא קָר וְיִבֶשׁ, וּמַיִם קָרִים וְלַחִים, וְתִצַּד
 תִּקַּר אוֹחֲזוּ בְּעֶפֶר בְּצַד תִּקַּר. נִמְצָא שֶׁעֶפֶר מְקַבֵּל עָלָיו כֶּלֶם, מִשּׁוּם כִּדּוֹ אַחוּז לְשֵׁנֵי
 הַצְּדָדִים, שֶׁהָרִי אֵשׁ חַם וְיִבֶשׁ, מַיִם קָר וְלַח. ע"כ] (דף כד ע"ב) אֶת הָאֵשׁ,
 וּמוֹצִיָּאָה שְׁנַיִם בְּאַחֵר, שֶׁהוּא עֵינַן נְחֻשֶׁת קָלָל.
 וְעֶפֶר שֶׁאֵמְרֵנוּ, כְּשֶׁהוּא לְבָדוֹ בִּיבֶשׁ וְתִקַּר שְׁלוֹ,
 יוֹצֵא בְּרוּל, וְסִימְנָד - (קהלת י) אִם קִתְּחָה תִּפְרֹזֵל וְגו'.
 וְעֶפֶר זֶה נִאֲחֲזוּ בְּכֶלֶם, וְכֶלֶם עוֹשִׂים כּוֹ כְּצוּרָה
 שְׁלֵהֶם. בֹּא רֵאָה, כִּלְאֵ עֶפֶר אֵינִן זָהָב וְכֶסֶף
 וְנְחֻשֶׁת, שֶׁהָרִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִלְּוָה לְחֻבְרוֹ מִשְׁלוֹ
 לְהִתְקַשֵּׁר זֶה בְּזָהָב. וְהָעֶפֶר נִאֲחֲזוּ בְּכֶלֶם, מִשּׁוּם

שְׁשָׁנֵי צָדָדִים אֲחֻזִים אֹתוֹ, אֵשׁ וּמַיִם. וְרוּחַ
נִקְרָאת לֹוּ בְשָׁבִיל שְׁנֵי אֵלֶּה וְעוֹשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה.

נִמְצָא שְׁכֵפֶת־חֵבֶר עֶפְרַיִם עִמָּם, עוֹשֶׂה וּמוֹלִיד
עֶפְרַת אַחֲרֵים כְּמוֹ שְׁלָהֶם, כְּמוֹ שְׁוֹהֵב
מוֹלִיד עֶפְרַיִם פְּסֻלַת יִרְקָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ זֶהָב מִמַּשׁ.
כְּמוֹ שְׁכֵסֶף שְׁמוֹלִיד עֶפְרַת, וְכְמוֹ שְׁנַחֲשֶׁת הָעֲלִיזוֹנָה
מוֹלִידָה בְּדִיל שֶׁהִיא נַחֲשֶׁת קִטְנָה. כְּמוֹ שְׁבָרֹזֶל
מוֹלִיד בְּרֹזֶל, וְסִימְנָה - (מְשָׁלִי כו) בְּרֹזֶל בְּבָרֹזֶל יָחַד.

בֵּא רְאֵה, אֵשׁ רוּחַ מַיִם וְעֶפְרַיִם, כֻּלָּם אֲחֻזִים זֶה
בְּזֶה וְקִשּׁוּרֵים זֶה בְּזֶה, וְאֵין בָּהֶם פִּירוּד.
וְהָעֶפְרַיִם הַזֶּה, כִּשְׁהוּא מוֹלִיד אַחֲרַיִךְ, לֹא
מִתְקַשְּׁרִים זֶה בְּזֶה כְּאוֹתָם עֲלִיזוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(כְּרִאשִׁית ב) וּמַשֶּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַת רְאשִׁים, בְּאֵלֶּה
הָיָה פִירוּד.

מִשּׁוֹם שְׁתֵּרֵי הָעֶפְרַיִם, כִּשְׁהוּא מוֹלִיד בְּכַח שְׁלֹ
שְׁלֶשֶׁת הָעֲלִיזוֹנִים, מוֹצִיא אַרְבַּעַת נְהָרוֹת
שִׁשָּׁם נִמְצְאוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְהֵם בְּמִקּוֹם אֶחָד,
שְׁכֵתוֹב שָׁם הַבְּרִלָּח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם. וְאוֹתָן אֲבָנִים

יְקָרוֹת הֵן שְׁתֵּים עָשָׂרָה, וְהֵן לְאַרְבַּעַת צַדֵּי הָעוֹלָם
בְּנֶגֶד שְׁנַיִם עָשָׂר שְׂבָטִים, שְׂכַת־טוֹב (שְׁמוֹת כח) וְהָאֲבָנִים
הַתְּהִיִּין עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל
שְׁמוֹתָם. וְשְׁנַיִם עָשָׂר הַבְּקָר הֵלְלוּ אֹתָם תַּחַת הַיָּם.

בֹּא רֵא, כָּל אַרְבַּעַת הַצַּדִּים הָעֲלִיּוֹנִים שְׂאֵמְרָנוּ,
אֵף עַל גַּב שְׂנַקְשָׁרִים זֶה בְּזֶה, וְהֵם הַקִּיּוֹם
שְׁלֵמְעֵלָה וּמַטָּה, קִיּוֹם שֶׁל הָעוֹלָם יוֹתֵר הוּא הַרוּחַ,
מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בְּגִלְלוֹ, וְנִפְשׁ לֹא עוֹמֶדֶת אֵלָּא
בְּרוּחַ, שְׂאֵם נִגְרַעַת הַרוּחַ אֶפְלוּ רָנַע אֶחָד, אִין
הַנִּפְשׁ יְכוּלָה לְהַתְקַיֵּם, וְסוּד זֶה כְּתוּב (מִשְׁלֵי יט) גַּם
כִּלְאֵ דַעַת נִפְשׁ לֹא טוֹב. נִפְשׁ כְּלֵי רוּחַ אִינְהָ טוֹב,
וְלֹא יְכוּלָה לְהַתְקַיֵּם.

וּבֹא רֵא, אֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר שְׂאֵמְרָנוּ, שְׂהֵם
שְׁתֵּים עָשָׂרָה אֲבָנִים, הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר בְּקָר
שְׂתַחַת הַיָּם. מִשּׁוּם כִּף נִטְלוּ אֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר
נְשִׂאִים (בַּמִּדְבָּר ז) כָּל הַבְּקָר לָעֵלָה שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרִים
וְגו'. וְהַכֹּל הוּא סוּד עֲלִיּוֹן, וּמִי שִׁישְׁנִיחַ בְּדַבְּרִים

הָלָלוּ, יִשְׁנִיחַ בְּסוּד הַחֲכָמָה הָעֲלִיזָה, שְׁהַעֲקָר שָׁל
הַכֹּל בָּהּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַה שָּׁאָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה,
שְׁכַשְׁכְּרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם,
מֵעַפְר הַמְּקַדָּשׁ שְׁלִמְטָה נִבְרָא, וּמֵעַפְר הַמְּקַדָּשׁ
שְׁלִמְעָלָה נִתְּנָה בּוֹ נְשָׁמָה, וּכְמוֹ שְׁכַשְׁכְּרָא
מִהַעֲפָר שְׁלִמְטָה הִתְחַבְּרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים
יְסוּדוֹת הָעוֹלָם, כֶּךָ גַּם כַּשְׁנִבְרָא מִן הָעַפְר
שְׁלִמְעָלָה הִתְחַבְּרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְסוּדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם
וְהַשְׁתַּלֵּם הָאָדָם, וְהִינּוּ שְׁכַתוֹב (תהלים לב) אֲשֶׁרִי אָדָם
לֹא יִחְשַׁב ה' לוֹ עוֹן וְאִין בְּרוּחוֹ רַמְיָה. אִימְתִי לֹא
יִחְשַׁב ה' לוֹ עוֹן? בְּזִמְן שְׂאִין בְּרוּחוֹ רַמְיָה.

בֵּיא רֵאָה, מַשָּׁה נִתְקַן יוֹתֵר מִהָאֲבוֹת, מִשּׁוֹם שְׁדַבְּר
עִמּוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִדְּרָגָה יוֹתֵר עֲלִיזָה
מִכָּלָם, וּמַשָּׁה מִפְּנִים בֵּית הַמִּלְךְ הָעֲלִיזוֹן הָיָה, וְעַל
זֶה כְּתוּב וְאָרָא אֵל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב
וְגו', וְהָרִי בְּאֵרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

לְכֵן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם.
 רַבִּי יְחֻדָּה אָמַר, פָּסוּק זֶה הוּא הַפּוֹד,
 שְׁפָתוֹב וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֹלֹת מִצְרַיִם
 בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כֵּן וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מִעַבְדוֹתֵיכֶם,
 וְאַחַר כֵּן וְנִצַּלְתִּי אֶתְכֶם. הִנֵּה לֹא לֹאמַר מִתְחַלָּה
 וְנִצַּלְתִּי אֶתְכֶם, וְאַחַר כֵּן וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם! אֵלֶּא
 עֶקֶר שָׁל הַכֹּל בְּרֵאשׁוֹנָה שְׁרָצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְבִישׁוֹר לָהֶם בְּמִבְחָר שָׁל הַכֹּל בְּרֵאשׁוֹנָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהָרִי הַמִּבְחָר שְׁכַכֵּל וְלִקְחֵתִי
 אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהֵייתִי ^(דף כה ע"א) לָכֶם לְאֱלֹהִים,
 וְאָמַר אוֹתוֹ לְבַסוּף? אָמַר לוֹ, בְּאוֹתוֹ זְמַן אֵינִן
 הַמִּבְחָר אֵלֶּא הִצִּיאָהּ, שְׁחָשְׁבוּ שְׁלֹא יֵצְאוּ
 מִעַבְדוֹתֵיכֶם לְעוֹלָמִים, מִשּׁוֹם שֶׁהָיוּ רוֹאִים שֶׁם שְׁכַכֵּל
 הָאֱסִירִים שֶׁהָיוּ בִּינֵיהֶם, קוֹשְׁרִים אוֹתָם בְּקִשְׁרֵי
 בְּשׂוּף, וְלֹא יְכוּלִים לְצֵאת מִבִּינֵיהֶם לְעוֹלָמִים. וְלְכֵן
 הִתְבַּשְּׂרוּ בְּמָה שְׁחָבִיב עֲלֵיהֶם מְכַל.

וְאֵם תֵּאמַר, אַף עַל נֵב שִׁינְאָנוּ, הָרִי אוֹלֵי יִלְכוּ
 [חִילוֹתָם] אַחֲרֵיהֶם לְחֻזֵּק לָהֶם - כְּתוּב וְהִצַּלְתִּי

אתכם מעבודתם. ואם תאמר, הרי יצאו וינצלו
ולא תהיה להם גאלה - תלמוד לומר ונאלתי
אתכם בזרוע גבויה. ואם תאמר לא יקבלם - הרי
פתוב ולקחתי. ואם תאמר, פשיקבלם לא יביאם
לארץ - הרי פתוב והבאתי אתכם וגו'.

רעיא מהימנא

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים
וידעתם כי אני ה' אלהיכם וגו'. מצוה
זו ראשונה של כל המצוות. ראשית ראשונה לכל
המצוות - לדעת את הקדוש ברוך הוא בכלל. מה
זה בכלל? לדעת שיש שליט עליון שהוא רבון
העולם, וברא אל כל העולמות, שמים וארץ וכל
חילותיהם. וזהו בכלל. וסוף הכל בפרט, לדעת
אותו בפרט.

ובכלל ופרט הוא ראש וסוף, סוד של זכר ונקבה
באחד, ונמצא אדם בעולם הזה שמתעסק
בכלל ופרט, אדם בעולם הזה הוא בכלל ופרט.
תקון של העולם הזה הוא בכלל ופרט. משום כך,

ראשית הכל - שיש לדעת שיש שליט ודין על
העולם, והוא רבון כל העולמים, וכרא את האדם
מן העפר, ונפח באפיו נשמת חיים, וזהו בדרך
כלל.

בשיעורו ישראל במצרים לא היו מכירים את
הקדוש ברוך הוא. כיון שפא משה
אליהם, למד אותם מצוה ראשונה זו, שכתוב
וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו'.
ואלמלא מצוה זו, לא היו ישראל מאמינים בכל
אותם נסים ונבורות שעשה להם במצרים. כיון
שידעו מצוה זו בדרך כלל, נעשו להם נסים
ונבורות.

ולסוף ארבעים שנה, שבשהשתדלו בכל אותן
מצוות של התורה שלמד אותם משה,
בין אותן שנוהגות בארץ ובין אותן שנוהגות
בחוץ לארץ, אז למד אותם בדרך פרט. וזהו
שכתוב (דברים ה) וידעת היום והשבות אל לבבך.
היום וזקא, מה שלא היה רשות מקדם לבן. כי

ה' הוא האלהים - זה בדרך פרט. בדבר זה כמה סודות וסתרים יש בו, וזה ואותו שפחתחלה הכל דבר אחד, זה בכלל וזה בפרט.

ואם תאמר, הרי פתוב (משלי א) יראת ה' ראשית דעת - התרוץ, זה בדרך פרט לדעת מי היא יראת ה'. ואף על גב שיש לאדם לירא ממנו עד שלא ידע, אבל פאן פתוב ראשית דעת, לדעת אותו שחרי הוא ראשית, לדעת אותו בדרך פרט.

לבן מצוה ראשונה להכיר את הקדוש ברוך הוא בכלל ופרט, פחתחלה ובסוף, וסוד זה - (ישעיה מד) אני ראשון ואני אחרון. אני ראשון בכלל, ואני אחרון בפרט. והכל בכלל אחד וסוד אחד. כיון שיידע את זה בכלל, ישלים את כל איבריו, ומי הם? מאתים ארבעים ושמונה מצוות, שהם מאתים ארבעים ושמונה איברי האדם. כיון שהשתלים בהם על זה בכלל, אז ידע בדרך פרט, שזה הוא רפואה לכלם, וידע את כל ימות השנה שמתחברים לתת רפואה לכל האיברים.

וְאִם תֹּאמַר, כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה אֵיךְ נֹתְנִים רְפוּאָה
 לְכָל הָאֵיבָרִים? וְדַאי כֹּךְ הוּא לְמַעַלָּה
 וּלְמַטָּה. הַשָּׁנָה וְהַיָּמִים שָׁלָה נֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל
 הָאֵיבָרִים, לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, [בְּזִמְנָן] שְׁהָאֵיבָרִים
 מְרִיקִים בְּרָכוֹת לְיְמֹת הַשָּׁנָה, וְאִזּוּ רְפוּאָה וְחַיִּים
 תְּלוּוִים עָלֵינוּ מִלְּמַעַלָּה וּמִתַּמְלָאִים מִתַּחַת. מִי גַרְם
 לָהֶם? יְמֹת הַשָּׁנָה.

אִתָּה כֹּךְ גַּם לְמַטָּה, כְּשֶׁאָדָם יִשְׁלִים אֶת גּוּפוֹ בְּאוֹתָן
 מְצוּוֹת הַתּוֹרָה, אֵינן לָךְ כָּל יוֹם שְׁלֵלָה בְּאֵי
 לְהַתְּבַרְךְ מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁהֵם מֵתְּבַרְכִים מִמֶּנּוּ, אִזּוּ חַיִּים
 וְרְפוּאָה תְּלוּוִים עָלָיו מִלְּמַעַלָּה. מִי גַרְם לוֹ? אוֹתָם
 יְמֹת הַשָּׁנָה. יְמֹת הַשָּׁנָה, כְּמוֹ שְׁמֵתְּבַרְכִים
 מִלְּמַעַלָּה מִסּוּד ^(דף כה ע"ב) שֶׁל אָדָם, כֹּךְ גַּם מֵתְּבַרְכִים
 לְמַטָּה מִסּוּד שֶׁל אָדָם.

אֲשֶׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּאוֹתָם מְצוּוֹת
 הַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרְאוּ אָדָם, שְׁכַתּוּב (יחזקאל
 לד) אָדָם אֲתָם. אֲתָם קְרוּיִים אָדָם, וְאֲמוֹת הָעוֹלָם
 לֹא קְרוּיִים אָדָם. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אָדָם, יִשְׁ

לָהֶם לְהַשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָן מִצְוֹת הַתּוֹרָה לְהִיּוֹת הַכֹּל
אֶחָד בְּסוּד שֶׁל אָדָם.

בְּשִׁנְתָן תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר
סִינַי, דְּבַר רֵאשׁוֹן הוּא אֲנֹכִי. אֲנֹכִי עוֹלָה
לְסוּדוֹת [עוֹלָמוֹת] רַבִּים, וְכֹאן הוּא סוּד שֶׁל מִצְוָה
רֵאשׁוֹנָה לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּכֹלֵל. מִשּׁוֹם שְׂכַתוֹב אֲנֹכִי,
הֲרִי רוּמֵי שֵׁישׁ אֱלֹהֵי שְׁלִיט עֲלִיּוֹן [שְׁהוּא] עַל הָעוֹלָם,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֵלָה הוּא, מִצְוָה
רֵאשׁוֹנָה בְּכֹלֵל. בְּפֶרֶט, מִשּׁוֹם שְׂכַתוֹב (בְּרֵאשִׁית כ"א) ה'
אֱלֹהֶיךָ. זֶה פֶּרֶט, וְזֶה כֹּלֵל וּפְרֵט, מִצְוָה רֵאשׁוֹנָה,
שְׂעָרֶיךָ לְדַעַת פְּרֵאשׁ וּבִסוּף כְּפִי שְׂפֵאֲרָנִי. (ע"ב רע"א

מִהִימְנָא).

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בֵּן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֵל
מֹשֶׁה מִקְּצֵר רוּחַ. מַה זֶה מִקְּצֵר רוּחַ?
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁלֹא הָיוּ נְחִים וְלֹא הָיוּ אוֹסְפִים
לְתוֹכָם רוּחַ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִקְּצֵר רוּחַ - שְׂעָרֶיךָ
לֹא יֵצֵא יוֹבֵל לְתֵת לָהֶם מְנוּחָה. וְרוּחַ אַחֲרוֹנָה
עֲדִין לֹא שְׁלֹטָה לַעֲשׂוֹת מְנַהֲגָם, וְאִזּוּ הָיוּ בְּצָרוֹת

שָׁל רוּחַ, מוֹעֵקָה שָׁל רוּחַ. מִיְהוּ? רוּחַ אַחֲרוֹנָה,
 כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ. (שְׁעַד שְׁלֵא נָתַן חַיִּיבֵל בְּרַכָּה עַל הָרוּחַ הַזֶּה לְהַתְקַנֵּם הַנֶּפֶשׁ
 הַתְּחִיבֵנָה, וְלֹא שׁוֹלְמֵת הָרוּחַ הַזֶּה עַל הַנֶּפֶשׁ אֱלֹא כַּאֲשֶׁר מִתְבָּרְכַת מִחַיִּיבֵל, אִי
 תְּהִיָּה רוּחַ. וְכִי הִיא הָרוּחַ הַזֶּה? וְעַקֵּב, שְׂפָתוֹב וְתַחֲי רוּחַ וְעַקֵּב וְגו').

בֹּא רֵאָה, כְּתוּב הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי
 וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פִרְעָה וְאֲנִי עָרַל שְׂפָתַיִם. מַה
 זֶה וְאֲנִי עָרַל שְׂפָתַיִם, וְהִרִי בַּתְּחִלָּה כְּתוּב לֹא אִישׁ
 דְּבָרִים אֲנֹכִי וְגו' כִּי כְּבֹד פָּה וְכְבֹד לְשׁוֹן אֲנֹכִי,
 וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה מַשִּׁיב לוֹ, מִי שָׁם פָּה
 לְאָדָם וְכו', וְהוּא אָמַר וְאֲנֹכִי אֶתְּיָה עִם פִּיךָ,
 הַתְּעַלָּה עַל דַּעְתְּךָ שְׁלֵא תִּיָּה כְּךָ? וְעַתָּה אֹמֵר וְאֲנִי
 עָרַל שְׂפָתַיִם, אִם כֵּן, אֵיפֹה תִּדְבָּר שְׂחַבְמִית לוֹ
 תְּקַדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרֵאשׁוֹנָה?

אֱלֹא סוּד הוּא. מַשֶּׁה הוּא קוּל, וְהַדְּבֹר שֶׁהוּא
 תְּדַבֵּר שְׁלוֹ הָיָה בְּנִלוֹת, וְהוּא הָיָה אֲטוּם
 מִלְּפִרְשׁ דְּבָרִים, וּמַשׁוּם כֵּן אָמַר וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי
 פִּרְעָה, בְּעוֹד שְׂחַדְבָּר שְׁלִי הִיא בְּנִלוֹת שְׁלוֹ, שְׂחַרִי

אין לי דבר. תריני קול דבר גרוע, שהיא בגלות, ולכן שתף הקדוש ברוך הוא עמו את אהרן.

בא ראה, כל זמן שתדבור הנה בגלות, הקול הסתלק ממנו, ותדבור הנה אטום בלי קול. כשכא משה בא הקול, ומשה הנה קול בלי דבור, משום שהיה בגלות, וכל זמן שתדבור הנה בגלות, משה הלך בקול בלי דבור, וכך הלך עד שקרבו להר סיני ונתנה תורה, וכאז הוא זמן התחבר קול בדבור, ואז הדבר דבר, והו שכתוב וידבר אלהים את כל הדברים האלה. ואז משה נמצא שלם בדבר פראוי, קול ודבור אחד בשלמות.

ועל כך משה התרעם, שתדבור נגרע ממנו, פרט לאותו זמן שדברה לרגו עליו, בזמן שכתוב ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמה, מיד - וידבר אלהים אל משה. בא ראה שכה הוא, שהתחיל דבר לדבר ומפסיק אותו, משום שעדין לא הגיע זמן שכתוב וידבר אלהים וגו'. ופסק והשלים

הַקּוֹל. וְהוּא שֶׁכֶּתוּב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. מִשּׁוֹם
 שֶׁהַדְּבֹר הָיָה בְּגִלּוֹת וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן לְדַבֵּר. [וְכֵן רָאָה]
 מִשּׁוֹם כִּךְ מִשָּׂה לֹא הָיָה שְׁלֵם בְּדַבָּר בַּתְּחִלָּה, [שֶׁכֶּךְ
 נִרְאָה] שֶׁהוּא קוֹל, וְכֵן בְּשִׁבִיל דְּבֹר לְהוֹצִיא
 אוֹתָהּ מִן הַגְּלוּת. כִּיּוֹן שֶׁיִּצְאָה מִן הַגְּלוּת וְהִתְחַבְּרוּ
 קוֹל וְדְבֹר כְּאַחַד בְּהַר סִינַי, הַשְּׁתֵּלֵם מִשָּׂה וְנִרְפָּא,
 וְנִמְצָא אִזּוֹ קוֹל וְדְבֹר כְּאַחַד בְּשִׁלְמוֹת.

כֵּן רָאָה, כֹּל הַיָּמִים שֶׁהָיָה מִשָּׂה בְּמִצְרַיִם שֶׁרָצָה
 לְהוֹצִיא הַדְּבֹר מִן הַגְּלוּת, לֹא דִבֵּר דְּבָר
 שֶׁהוּא דְבֹר. כִּיּוֹן שֶׁיִּצְאָה מִן הַגְּלוּת וְהִתְחַבְּרוּ קוֹל
 בְּדְבֹר, אוֹתוֹ דְּבָר שֶׁהוּא דְבֹר הִנְהִיג וְהוֹלִיךְ אֶת
 יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא דִבֵּר, עַד שֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי וּפְתַח
 בַּתּוֹרָה, שֶׁכֶּךְ רָאוּ. וְאִם תֹּאמַר, כִּי אָמַר אֱלֹהִים
 מִן יְנַחֵם הָעַם, לֹא כְּתוּב כִּי דִבֵּר, אֲלֵא כִּי אָמַר,
 שֶׁהוּא רְצוֹן הַלֵּב בְּחִשָּׁאֵי, וְחָרִי בְּאֲרָנוֹ. (דף כו ע"א)

וַיִּדְבֹר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. רַבִּי
 יְהוּדָה פָּתַח, כְּמַתִּי אֲנִי לְפַתַח לְדוּדֵי וְדוּדֵי
 חֲמֵק עֶבֶר וְגו'. כְּמַתִּי אֲנִי לְפַתַח לְדוּדֵי - זֶה קוֹל.

בא ראה, כנסת ישראל, כשהיא בגלות, קול
 מסתלק ממנה, והדבור נשתתק ממנה, כמו
 שנאמר נאלמתי דומיה. ואם מתעורר דבר, מה
 כתוב? ורודי חמק עבר, שחרי קול הסתלק ממנה
 ונפסק הדבור, ועל זה וידבר אלהים אל משה.
 התחילה לדבר, והפסיקה ושתקה. אחר כך
 השלים הקול ואמר ויאמר אליו אני ה'.

וארא אל אנבהם אל יצחק ואל יעקב. ביצקב
 תוספת וא"ו, שהוא בחר האבות, כמו
 שנאמר אלהי אנבהם אלהי יצחק ואלהי יעקב.
 ביצקב תוספת וא"ו. אמר רבי יוסי, אם כך, חרי
 כתוב אני ה' אלהי אנבהם אביך ואלהי יצחק.
 חרי ביצחק תוספת וא"ו?

אמר לו, יפה היה, משום שיעקב היה קים,
 והכליל את יעקב ביצחק, [שתייה מת] שחשכו
 עיניו והיה כמת, שחרי בעוד האדם קים בעולם
 הנה, לא נזכר עליו השם הקדוש, ועל כן הכליל
 אותו ביצחק. עכשו שמת יעקב, בא הדבר

לְמַקְוֵמוֹ. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק
וְאֶל יַעֲקֹב, בְּתוֹסֶפֶת ו'.

בְּאֵל שְׂדֵי - נִרְאִיתִי לָהֶם מִתּוֹךְ אֲסִפְקָלְרִיָּה שְׁלֵא
מְאִירָה, וְלֵא נִרְאִיתִי מִתּוֹךְ אֲסִפְקָלְרִיָּה
הַמְאִירָה. וְאִם תֵּאמַר שְׁחֵרֵי הַשְׁתַּמְשׁוֹ בְּנִקְבָה לְבַד
וְלֵא יוֹתֵר - בֵּא רְאֵה שְׂאִינָם נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. זֶהוּ
שְׂפָתוֹב וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם, שְׁחֵרֵי
הַבְּרִית הַתְּחִבְרָה עִמָּה.

מִתְקַדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא יֵשׁ לְאָדָם לְלִמָּה, שְׁחֵרֵי
הוּא אֵמַר שְׁלֵא נוֹדַע
לָהֶם, שְׂפָתוֹב בְּאֵל שְׂדֵי, וְכִתּוֹב וְגַם הִקְמַתִי אֶת
בְּרִיתִי אִתְּכֶם, כִּדְרֵי לְבָנִים הַבְּרִית בְּיַחְדוֹד אַחַד, וְגַם
הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְגו'. הֵרִי נֶאֱמַר, מִי שְׁזוֹכָה
לְבְרִית יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ.

רַבִּי חֵיִיא וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ מְצוּיִים יוֹם אֶחָד לְפָנַי
רַבִּי שְׂמַעוֹן. פֶּתַח רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאֵמַר, גּוֹרוּ
לָכֶם מִפָּנַי תְּרַב כִּי חֲמָה עֲוֹנוֹת תְּרַב לְמַעַן תִּדְעוּ
שְׂדוּן. שְׂדוּן כְּתוֹב. גּוֹרוּ לָכֶם מִפָּנַי תְּרַב, אִיזוּ

חָרַב? זוּ (ויקרא כו) חָרַב נִקְמַת נָקָם בְּרִית, שְׁחַרְי חָרַב
 זוּ עוֹמְדַת לְהַסְתַּכֵּל עַל מִי שְׁמַשְׁקֵר בְּבְרִית. שְׁכַל
 מִי שְׁמַשְׁקֵר בְּבְרִית, הַנִּקְמָה שְׁנוֹקְמִים מִמֶּנּוּ זוּ
 הַחָרַב הַזֶּה.

וְהוּ אֶפְתּוֹב כִּי חָמָה עֲוֹנוֹת חָרַב. מָה הַטַּעַם?
 מִשּׁוֹם שְׁמִי שְׁמַשְׁקֵר בְּבְרִית, מִפְּרִיד אֶת
 הַתְּשׁוּקָה, וְלֹא נוֹטֵל מִי שְׁנוֹטֵל, וְלֹא נוֹתֵן לְמִקּוֹמוֹ,
 שְׁחַרְי לֹא הַתְּעוֹרֵר אֶל מִקּוֹמוֹ. וְכֹל מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת
 הַבְּרִית הַזֶּה, הוּא גוֹרֵם לְהַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל בְּרִית זוּ
 לְמִקּוֹמָה, וּמִתְּבַרְכִּים עֲלֵיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

מִי מְעוֹרֵר בְּרִית זוּ לְמִקּוֹמָה? כִּשְׁנִמְצָאִים צַדִּיקִים
 בְּעוֹלָם. מִנֵּיִן לָנוּ? מִכָּאן, שְׁפֹתוֹב וְגַם הַקְּמַתִּי
 אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֶת
 אֶרֶץ מִגְרִיהֶם. מַה זֶה מִגְרִיהֶם? כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוֹרוֹ
 לָכֶם מִפְּנֵי חָרַב, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא מִקּוֹם שְׁמַטִּיל מִגּוֹר
 בְּעוֹלָם, וְעַל זֶה גּוֹרוֹ לָכֶם מִפְּנֵי חָרַב.

אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ, מִיּוֹם שֶׁהִתְקַרְבוּ לְקְרוֹשׁ-פְּרוֹד-הוּא
 פְּחָדוֹ בָּהּ פְּחָד, וּפְחָד (וּפְחָדוֹ פְּחָד) עֲלִיוֹן בָּהּ

לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו. שָׂאם בָּזָה לֹא יִטִּיל פֶּתַח (שְׁחָרֵי אִם
 לֹא יִטִּיל) עַל רֹאשׁ הָאָדָם, לֹא יִפְתַּח מִתְקַדוּשׁ פְּרוּךְ
 הוּא לְעוֹלָמִים בְּשָׂאָר מִצְוֹתָיו.

בֵּל רְאֵה, בְּהִתְעוֹרְרוֹת שְׁלִמְטָה, בְּשִׁמְתֵּעוֹרְרִים
 יִשְׂרָאֵל אֵל תְּקַדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא וְצוּחִים
 בְּנִגְדוֹ, מַה כָּתוּב? וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שְׁחָרֵי בְּבְרִית
 יֵשׁ זְכוּר, וְאִזּוּ מִתְעוֹרְרֵת תְּשׁוּקָה לְקֶשֶׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר
 אֶחָד. בִּיּוֹן שְׁבְרִית זֶה מִתְעוֹרְרֵת, תְּרֵי תְּקֶשֶׁר שְׁל
 הַכֹּל מִתְעוֹרֵר. וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, לְזוּגוֹ בְּמִקוּמוֹ.
 וְעַל כֵּן, לָכֵן אָמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'.

וַיִּדְבֹּר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהֱרֹן וַיִּצְוֶם אֵל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאֵל פְּרַעְיָה מֶלֶךְ מִצְרָיִם. רַבִּי יוֹסִי
 אָמַר, אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - לְהִנְהִיגֵם בְּנִחַת פְּרָאִוִי. ^{(דף}
 וְאֵל פְּרַעְיָה - לְנִהַג בּוֹ כְּבוֹד, וּפְרָשׁוּת. ^{כו ע"ב)}

אָמַר רַבִּי יִיסָא, לָמָּה סִמְךָ פֶּאֶן אֵלָה רָאשֵׁי בֵּית
 אֲבֹתָם? אֵלָא, אָמַר לוֹ תְּקַדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא,
 הִנְהִיגוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִחַת. שְׂאֵף עַל גַּב שְׂחָם
 יוֹשְׁבֵים בְּעִבְרֵתָה קִנְשָׁה, הֵם מְלָכִים בְּנֵי מְלָכִים,

וּמַשׁוּם כִּדְּ פְתוּב אֱלֹה רְאִישֵׁי בַיִת אֲבוֹתָם. אֱלֹה
שְׂאֵתָה רוֹאֶה, הֵם רְאִישֵׁי בַיִת אֲבוֹת.

אָמַר רַבִּי תִּיַב, שְׁכָלָם לֹא שִׁקְרוּ בְּמִנְהַגֵיהֶם, וְלֹא
הִתְעַרְבוּ בְּעַם אֲחֵר, אֱלֹה הֵם שְׁעִמְדוּ
בְּמִקוּמָם הַקְדוּשׁ וְלֹא שִׁקְרוּ לְהִתְעַרֵב בַּמַּצְרִיִּים.
אָמַר רַבִּי אֲחָא, בְּשָׁבִיל לְהַבִּיא אֶת מֹשֶׁה וְאֶת
אֶהֱרֹן, שֶׁהֵם רְאוּיִים לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְדַבֵּר
לְפָרְעָה וְלְרֹדֹת אוֹתָם בְּמִקְל, מַשׁוּם שְׁכָל רְאִישֵׁי
יִשְׂרָאֵל לֹא נִמְצְאוּ כְּמוֹתָם.

בַּא רְאֵה, וְאֶלְעֹזֵר בֶּן אֶהֱרֹן לָקַח לוֹ מִפְּנוֹת
פּוּטִיָאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֵד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֱלֹה
רְאִישֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּים. וְכִי אֱלֹה רְאִישֵׁי, וְהָרִי הוּא
לְבַדוֹ הָיָה? אֵלֹא מַשׁוּם שְׁפַנְחָס קָיָם כְּפֹה אֶלְפִים
וּרְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא קָיָם אֶת רְאִישֵׁי הָאֲבוֹת,
(לְוִיִּים) פְּתוּב בּוֹ אֱלֹה.

עוֹד, וַתֵּלֵד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֱלֹה רְאִישֵׁי. אֲבִדַת
רְאִישֵׁי הַלְוִיִּים נִמְצְאָה בּוֹ. וְיֵמָה שֶׁהֵם נִגְרְעוּ
וְנִשְׁרְפוּ - הוּא הַשְּׁלִים, וְהָרִיחַ אֶת הַכְּהֻנָּה שְׁלָחָם,

וְשָׂרְתָהּ בּוֹ הַצּוּרָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם. אֲבֵרַת רְאֵשֵׁי הַלּוּיִם
 נִמְצְאוּ בּוֹ. וּמִי הֵם? נָדָב וַאֲבִיהוּא, שֶׁהִפְרִידוּ אֹתָם
 הַבְּרִית מִמְּקוֹמוֹ, וְהוּא כָּא וְחִבֵּר אֹתָם, לְכֵן נִתְּנָה
 לוֹ הַיְרֵשָׁה וְהָרוּחַ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְנִזְכָּר כָּאן עַל מֶה
 שִׁיחִיהָ אַחֵר כְּפִי.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה נִזְכָּר כָּאן פְּנִיחָם? אֵלֶּיךָ רָאָה
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֶחָד בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר
 וַאֲזָכֹר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁעֲתִידִים שְׁנֵי בְּנֵי אֶחָד לִפְנֵים
 אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, וְעָבְדוּ שָׁהוּא שׁוֹלַח אֹתוֹ
 לְמִצְרַיִם, רָצָה לְהַעֲבִיר אֶת אֶחָד שְׁלֹא לְלָכֵת
 בְּשָׁלִיחוֹת זֶה. כִּיּוֹן שֶׁרָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁעָמַד
 פְּנִיחָם וְקָיָם אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת בְּמִקְוָמָה וְתִקֵּן אֶת
 הָעֲקֻמִּימוֹת שֶׁלָּהֶם, מִיָּד - הוּא אֶחָד וּמִשָּׁה. אָמַר
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עָבְדוּ הוּא אֶחָד, הוּא אֶחָד
 שֶׁל תִּתְּחַלְּהָ.

הוּא אֶחָד וּמִשָּׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם הוֹצִיאֵנוּ אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'. הוּא אֶחָד
 וּמִשָּׁה, הֵם אֶחָד וּמִשָּׁה הָיָה צָרִיד (לְכַתֵּב)! אֵלֶּיךָ

לְהַכְלִיל זֶה בְּזוֹה, רוּחַ בְּמִים. הוּא מִשָּׁה וְאַתְרֵן -
 לְהַכְלִיל מִים בְּרוּחַ, וְעַל זֶה פְּתוּב הוּא וְלֹא הֵם.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבְנָא הָיוּ מְצוּיִים לִילָה אַחַד
 בְּבֵית מְלוֹנָם בְּלוּד. קָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וַהֲשַׁבְתָּ אֶת
 לְבַבְךָ בִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים. פְּסוּק זֶה כֶּךָ צָרִיךְ

(לְכַתֵּב): וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם בִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וַהֲשַׁבְתָּ אֶל
 לְבַבְךָ. [אֵלֹא אֲשֶׁרִיו מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה]. עוֹד, [בֹּא רֵאת] וַהֲשַׁבְתָּ

אֶל לְבַבְךָ הִיָּה צָרִיךְ (לְכַתֵּב)!

אֵלֹא, אָמַר מִשָּׁה, אִם אַתָּה רוֹצֵה לַעֲמֹד עַל זֶה
 וְלִדְעַת בִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים - וַהֲשַׁבְתָּ אֶל

לְבַבְךָ, וְאִז תִּדַע אֹתוֹ. לְבַבְךָ זֶה יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר
 רָע, שְׂנֵאֲלָל זֶה בְּזוֹה, וְהוּא אַחַד. אִז תִּמְצָא בִּי ה'

הוּא הָאֱלֹהִים, שְׁתֵּרִי נִכְלָל זֶה בְּזוֹה וְהוּא אַחַד, וְעַל
 זֶה וַהֲשַׁבְתָּ אֶל לְבַבְךָ לִדְעַת הַדָּבָר.

עוֹד, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רִשְׁעִים עוֹשִׂים פְּנָם
 לְמַעַלְתָּ. מַהוּ הַפְּנָם? שְׁהֲשַׁמְאֵל לֹא נִכְלָל

בְּיָמִין, שְׁיֵצֵר הָרָע לֹא נִכְלָל בְּיֵצֵר טוֹב מִשּׁוּם

חטאי בני האדם, ופגם לא עושים אלא להם
 ממש, זהו שכתוב שחת לו לא פניו מומם.
 כביכול עושים ולא עושים. עושים - כדי שלא
 ימשכו עליהם פרכות שלמעלה, כמו שנאמר
 ועצר את השמים ולא יהיה מטר, ולא עושים -
 שחרי השמים נוטלים אותם לעצמם פרכות מה
 שצדיקים, ולא נוטלים להמשיך למטה, ודאי שזהו
 מומם של אותם רשעים.

עוד, לו פו', שלא נכלל ימין בשמאל, בשביל
 שלא יתמשכו הפרכות למטה. לא באל"ף,
 שחרי לא נוטלים להמשיך לתחתונים. מי גרם את
 זה? משום שרשעים מפרידים יצר רע מיצר טוב,
 ונדבקים ביצר רע.

בא ראה, יהודה בא ^(דף כו ע"א) מצד השמאל ונדבק
 בימין כדי לנצח עמים ולשבר חילם. שאם
 לא נדבק בימין, לא ישבר את חילם. ואם תאמר
 למה בימין, וחרי שמאל מעורר דינים בעולם?

אֵלֶּא סוּד זֶה, בְּשַׁעַת שְׁתַּקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא דָּן אֶת
 יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ דָּן אוֹתָם אֵלֶּא מִצַּד הַשְּׂמֵאל,
 פְּרִי שְׂיִתְיָה דוּחָה אוֹתָם בְּשְׂמֵאל וּמִקְרַב בְּיָמִין.
 אֲבָל לְשָׂאָר הָעַמִּים דוּחָה אוֹתָם בְּיָמִין וּמִקְרַב
 אוֹתָם בְּשְׂמֵאל, וְסִימְנָךְ גַּר צַדִּיק, דוּחָה אוֹתָם
 בְּיָמִין, כְּמוֹ שְׂכֵתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נִגְדְרִי בַּפֶּחַ
 יְמִינְךָ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב. מִקְרַב אוֹתָם בְּשְׂמֵאל, כְּמוֹ
 שְׂאֵמְרֵנוּ.

מִשׁוּם כִּי, יְהוּדָה שְׁהוּא מִצַּד שְׂמֵאל, נִדְבֵּק
 בְּיָמִין, וּמִסְעוֹתָיו לְיָמִין, וְאוֹתָם שְׁעֵמוֹ
 הִתְחַבְּרוּ בָּלָם לְיָמִין. יִשְׁשָׁכָר שְׁעוּסָק בַּתוֹרָה שְׁהוּא
 יָמִין, שְׂכֵתוּב מִיָּמִינוֹ אֵשׁ דַּת לָמוֹ. וְכוּלּוֹן שְׁהוּא
 תוֹמֵךְ הַתוֹרָה יָמִין, כְּנֵאֲמַר שׁוֹק תִּיָּמִין. וְלִכְּן
 יְהוּדָה נִקְשָׁר מִצַּד זֶה וְזֶה. צַפּוֹן בְּמִים, שְׂמֵאל
 בְּיָמִין.

רְאוּבֵן שְׁחָטָא לְאֶבְיוֹ שָׂרָה בְּיָמִין, וְהַתְּקַשָּׁר
 בְּשְׂמֵאל, וְנִדְבֵּק בּוֹ. וְלִכְּן אוֹתָם שְׂנִמְצָאוּ
 עִמּוֹ הֵם שְׂמֵאל. שְׂמֵעוֹן שְׁהוּא שְׂמֵאל מִצַּד שָׁל

שׁוֹר, שְׁפָתוֹב וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְׁמַאל. גֵּר שׁוֹק שְׁמַאל,
 פְּתוֹב (בראשית מט) גֵּר גֵּרוֹד יְגוֹדְנוּ וְהוּא יְגַר עֲקֵב. כָּאן
 גִּדְבַק דָּרוֹם בְּאֵשׁ, יָמִין בְּשְׁמַאל.

וְעַל זֶה זֶה שְׁאֲמַרְנוּ וְהַשְׁבֵּת אֶל לְבַבְךָ, לְהַכְלִילם
 בְּאַחַד, שְׁמַאל בְּיָמִין. אִזּוּ תִדַע (דברים ד) כִּי ה'
 הוּא הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי אַבְאָה, וְהֵאֵי כֶּךָ הוּא,
 וְעַכְשָׁו יְדוּעַ, הוּא אַחֲרָן וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה וְאַחֲרָן,
 רוּחַ כְּמִים, וּמִים כְּרוּחַ, לְהִיזוּת אַחַד, וְעַל זֶה פְּתוֹב
 הוּא.

רַבִּי אַבְאָה פָּתַח וְאָמַר, (שם ו) וְאַחֲבָת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
 בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. כִּמּוֹ זֶה
 כָּאן גִּרְמּוֹ תִיחֹד הַקְדוּשׁ, וְאַזְהָרָה הוּא לְאָדָם לִיחֹד
 אֶת הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ כְּרֵאוּי בְּאַחֲבָה עֲלִיזוּתָה. בְּכָל
 לְבַבְךָ - זֶה יָמִין וּשְׁמַאל (קדוש) שְׁנֵקְרָאִים יִצַר טוֹב
 וְיִצַר רָע. וּבְכָל נַפְשֶׁךָ - זֶה נַפֶּשׁ דְּדוֹד שְׁנֵתְנָה
 בִּינֵיהֶם. וּבְכָל מְאֹדְךָ - לְהַכְלִילם לְמַעְלָה בְּמָקוֹם
 שְׂאִיזִין בּוֹ שְׁעוֹר. כָּאן הוּא יחוד שְׁלָם לְאַהֲבָה אֶת
 הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא כְּרֵאוּי.

עֹדָה, וּבְכָל מְאֹדָה - זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא אָחוֹז לְכָל
הַצְּדָדִים, וְהַכֹּל הוּא יְחִוּד שְׁלָם פְּרָאוֹי,
מִשּׁוֹם כִּי הוּא אֲחֵרֵן וּמִשָּׁה, הוּא מִשָּׁה וְאֲחֵרֵן,
הַכֹּל הוּא אֶחָד בְּלִי פְרוּד.

כִּי יִדְבַר אֵלֵיכֶם פְּרַעַה לֵאמֹר. רַבִּי יְהוֹדָה פִּתַּח
וְאָמַר, (תהלים קיט) מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ כָּל הַיּוֹם
הִיא שִׁיחֲתִי. וְכֵתוּב חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ
עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה. בֹּא רֵאֵה, דָּוִד הוּא מְלֶכֶךְ
יִשְׂרָאֵל, וְהַצְּטָרְךָ לְדוֹן אֶת הָעָם, לְהַנְהִיג אֶת
יִשְׂרָאֵל פְּרוּעָה הַמְּנַהִיג צֵאנֹו שְׁלֵא יִסְטוּ מִדְּרָךְ
הָאֱמֶת. הֲרִי פְלִילָה פְּתוּב חֲצוֹת לַיְלָה אֶקוּם
לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה, וְהוּא מִתְעַסֵּק
בַּתּוֹרָה וּבַתְּשׁוּבוֹת שֶׁל הַקְּדוּשׁ פְּרוּד הוּא עַד
שְׁמֹנֵיעַ הַבֶּקֶר.

וְהוּא מְעוֹרֵר אֶת הַבֶּקֶר, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (שם נז) עוֹרָה
כְּבוֹדִי עוֹרָה הַנֶּבֶל וְכִנּוֹר אֶעֱיָרָה שָׁחַר.
כְּשֶׁבֵא הַיּוֹם, אָמַר פֶּסוּק זֶה, מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ
כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחֲתִי. מָה זֶה כָּל הַיּוֹם הִיא

שיחתי? אלא מכאן למדנו, שכל מי שמשתדל
בתורה להשלים הדין על בריו, כאלו קיים את
התורה בלה. משום כך כל היום היא שיחתי.

בא ראה, ביום התעסק בתורה להשלים הדינים,
ובלילה התעסק בשירות ותשבחות עד שפא
היום. מה הטעם? כל היום התעסק להשלים
הדינים כדי להכליל שמאל בימין, בלילה, כדי
להכליל ימין הלילה ביום.

ובא ראה, בימי דוד המלך היה מקריב כל אותם
חיתו שדי אל הים. ביון שפא שלמה, יצא
הים והתמלא והשקה אותם. איזה מהם נשקם
בראשונה? הרי פרשוה, אלו התנינים הגדולים
העליונים, שכתוב בהם (בראשית א) ומלאו את המים
בימים.

אמר רבי ^(דף כז ע"ב) אלעזר, בצד ימין העליון יוצאים
שלשה עשר מעינות עליונים נהרות
עמקים. אלה עולים ואלה יורדים. כל אחד נכנס
בחברו. אחד מוציא ראשו ומכניס אותו בשני

גופים, גוף אחד המאיר נוטל מימין למעלה,
מפריד למטה אלף יאורים שיוצאים לארבעה
צדדים.

מאותם נהרות ומעינות שלשה עשר, נפרדים
שלשה עשר יאורים. נכנסים ונוטלים
מים ארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים וחצי
מצד זה, וארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים
מצד זה בשמאל. נשאר חצי מכאן וחצי מכאן,
ונעשה אחד. זה נכנס בין היאורים ונעשה נחש.
ראשו אדם פשוטנה. קשקשיו קשים כברזל.
כנפיו כנפים שטים ונפרדים לכל אותם
יאורים. פשעולה ונבו (אליו), מכה ובוטאת את שאר
הדגים. אין מי שיקום לפניו.

פיו לוחט אש. פשנוסע בכל אותם יאורים
מודעזעים שאר התנינים, ובורחים ונכנסים
ליים. אחת לשבעים שנה רובץ לצד זה, ואחת
לשבעים שנה רובץ לצד זה. אלף יאורים חסר

אָחַד מִתְּמַלְאִים מִמֶּנּוּ. תִּנְיִן זֶה רוֹבֵץ בֵּין אוֹתָם
יְאוּרִים.

בְּשָׁנוֹסַע, יוֹצֵאת פֶּסֶת יָד שֶׁל אִישׁ בְּבִקְלוֹת. כָּלֵם

עוֹמְדִים וְזוֹעֵפִים בְּזוֹעֵפִים, (ועוֹמְדִים בְּעִנְפוֹי)

מִתְעַרְבִים אוֹתָם יְאוּרִים לְעֵין (תְּעִיז) תִּבְלֶת שְׁחוּרָה.

וְנִלְגָלִים נוֹסְעִים לְאַרְבַּעַת צַדֵּי הָעוֹלָם. זוֹקֵף וְנָבו,

מִכָּה לְמַעְלָה, מִכָּה לְמַטָּה, וְכָלֵם בּוֹרְחִים לְפָנָיו.

עַד שֶׁלְצַד צָפוֹן עוֹמְדַת שְׁלֶחֶבֶת אִישׁ אַחַת, וְהַכְּרוֹז

יוֹצֵא: הַתִּיַצְבוּ זְקֵנוֹת וְהַתְּפִזּוּ לְאַרְבַּע זְוִיּוֹת,

הֲרִי הַתְּעוֹרֵר מִי שֶׁשָּׂם קוֹלָר עַל פְּנֵי הַתִּנְיִן, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כט) וְנָתַתִּי חַחִים בְּלִחְתִּיךָ וְגו'. אִזּוּ כָּלֵם

הַתְּפִזּוּרָה, וְלוֹקְחִים אֶת הַתִּנְיִן וְנוֹקְבִים פָּנָיו בְּצַד

הַלְחִיִּים, וּמִכְנִיסִים אוֹתוֹ לְתוֹךְ נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה עַד

שֶׁנֶּשְׁבַר כַּחוֹ, וְאִזּוּ מִתְּזוֹרִים אוֹתוֹ לְנִהְרוֹתָיו (לְנִהְרֵי).

אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה עוֹשִׂים לוֹ כָּךְ, כִּדֵּי שֶׁלֹּא

יִקְלָקֵל מְקוֹמוֹתוֹהֶם שֶׁל הַרְקִיעִים

וְעִמּוּדֵיהֶם, וְעַלֵּיהֶם הַכֹּל מוֹדִים וּמְבָרְכִים

ואומרים, (תהלים צה) בואו נשתחוה ונברעה נברכה
לפני ה' עושינו.

התנינים נכנסים (העליונים) למעלה, עומדים אותם
שמתברכים, כמו שנאמר (בראשית א)
ויברך אתם אלהים. אלו שולטים על כל שאר
הדגים, שכתוב ומלאו את המים בימים. ועל זה
כתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בְּחִכְמָה
עשית.

תוספתא

אשכל הכפר דודי לי. אשכל - זו האם העליונה.
מה אשכול מתקשט בכמה עלים בכמה
ומורות לישראל שאוכלים אותו, כך השכינה
העליונה מתקשטת בכמה קשומים של שמונה
בלים, מכמה קרפנות, מכמה מיני תכשיטים של
כפרה לבניה, והיא עומדת בהם לפני המלך, ומיד
- וראיתה לזכר ברית עולם, ונותנת (להם משאלותם)
לנו את בקשותיה בפרכות הללו שתקנו רבותינו
בתפלה לבקש לפני המלך.

בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּל הַדִּינִים שֶׁל הַשְּׂכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה,
 שֶׁהִיא הוּה"י אֲדֹנָי, מִתְּהַפְּכִים לְרַחֲמִים,
 כְּמוֹ זֶה יְהו"ה, לְקַיִם (ישעיה ה) אִם יִהְיוּ חַטָּאִיְכֶם
 בַּשָּׁנִים כִּשְׁלֹשׁ יָלְפִינוּ - יְהו"ה. אִם יֵאָדְיִמוּ כִּתּוּלָע
 - הוּה"י. כִּצְמֹר יִהְיוּ - יְהו"ה. בְּכָל דִּינִים זֶה (כָּל
 הַדִּינִים שֶׁל זֶה) מִתְּלַבְּנִים מִתְּשִׂיבָה הָעֲלִיוֹנָה.

וְהִיא הַשְּׂכִינָה הוּה"י, (בראשית ג) לַהֵט הַחֶרֶב
 הַמִּתְּהַפֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים.
 וּפְרִשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁמִּתְּהַפֶּכֶת לְפַעְעִים רַחֲמִים,
 לְפַעְעִים דִּין, לְפַעְעִים אֲנָשִׁים, וְלְפַעְעִים נָשִׁים.
 לְפַעְעִים דִּין כְּמוֹ זֶה הוּה"י. לְפַעְעִים רַחֲמִים כְּמוֹ
 זֶה יְהו"ה. שְׁחֲרֵי הוּא מֵצַד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, כָּל
 הַדִּינִים מִתְּהַפְּכִים לְרַחֲמִים. וּמֵצַד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת
 מֵזֶב וְרַע, כָּל הַרַחֲמִים מִתְּהַפְּכִים לְדִין, לְדוֹן בָּהֶם
 אֶת אוֹתָם שְׁעוֹבְרִים עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה.

וְעֵץ זֶה בְּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בִּינָה, כָּל שְׁמוֹת הַדִּין
 מִתְּהַפְּכִים בָּה [לְדִין] לְרַחֲמִים, מֵשׁוּם זֶה
 פְּרִשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, לֹא כְּמוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹלָם

הבא, ומשום כך בינה היא להט החרב
 המתהפכת, שמתהפכת מדין לרחמים לצדיקים,
 לתת להם שכר בעולם הבא. מלכות, להט החרב
 המתהפכת מרחמים לדון פה את הרשעים
 בעולם הזה. (דף כח ע"א)

אבל מעין הדעת טוב ורע, שהוא כמו המטה,
 לפעמים מתהפכים הנשים לשדות, ואנשים
 לשדים, ומשום זה (בראשית כט) ויגד יעקב לרחל.
 ומשום זה פרשה רבותינו, שאין לו לאדם לשמש
 עם אשתו עד שים פר עמה, שמה נתחלפה לו
 בשדה, משום שלהט בעין הדעת טוב ורע
 מתהפכת מטוב לרע. ואם תאמר שהמכשפים של
 פרעה, שכתוב ויעשו בן החרטמים בלטיהם, היו
 מהפכים אותם המטות שלהם לנחשים. ומצד של
 אלה תהתהפכות יכולים להתהפך. (ע"כ תוספתא)

ואמרת אל אהרן קח את מטף. מה הטעם מטה
 אהרן ולא מטה משה? אלא אותו של
 משה יותר קדוש, שנתקב בן העליון בשם

הַקְדוֹשׁ, וְלֹא רָצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַמֵּא אוֹתוֹ
בְּאוֹתָם מִטּוֹת שֶׁל הַמְכַשְׁפִּים, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא
לְכַפּוֹת אוֹתָם לְכָל אוֹתָם הַבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל,
מִשּׁוּם שֶׁאַחֲרָן בָּא מִיְמִין, וְהַשְּׂמֹאל נִכְפָּה לְיְמִין.

רַבִּי תִּיָּא שָׂאל אֶת רַבִּי יוֹסִי, הֲרִי גָלוּי לְפָנַי
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁאוֹתָם מְכַשְׁפִּים יַעֲשֶׂוּ
תַנְיָנִים, מָה הַגְּבוּרָה לַעֲשׂוֹת לְפָנַי פֶּרַעַה תַּנְיָנִים?
אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם הִיא הִרְאֵשִׁית לְהַלְקוֹת,
וּמִרְאֵשִׁית הַתַּנּוּן מִתְחִיל שְׁלִטוֹנוֹ, (לְשִׁלְטוֹנוֹ, וּמִתְחִלַּת
שְׁלִטוֹנוֹ הַתְּחִיל לְהַלְקוֹת) אִזּוֹ שְׁמֵחִים כָּל הַמְכַשְׁפִּים, שֶׁהֲרִי
רֹאשׁ הַחֲכֵמָה שֶׁל הַנֶּחֱשׁ שֶׁלָּהֶם כָּף הִיָּתָה. מִיָּד חוֹדֵר
אוֹתוֹ תַּנּוּן שֶׁל אַחֲרָן לְעֵץ יָבֵשׁ וּבִלַּע אוֹתָם.

וְעַל זֶה תִּמְהוּ וַיְדוּעַ שֶׁשְׁלִטוֹן עָלְיוֹן יֵשׁ בְּאֶרֶץ,
שֶׁהֵם חָשְׁבוּ שֶׁזֶה לְמִטָּה (לְמַעְלָה), חוּץ מִהֵם אִין
שְׁלִטוֹן לַעֲשׂוֹת דְּבָר, וְאִזּוֹ וַיְבַלַּע מִטָּה אַחֲרָן. וַיִּקְרָא
מִטָּה אַחֲרָן שְׁחֹדֵר לְעֵץ וּבִלַּע אוֹתָם.

וְלָכֵן עָשָׂה אַחֲרָן שְׁנֵי אוֹתוֹת, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד
לְמַטָּה. אֶחָד לְמַעְלָה, תַּנּוּן עָלְיוֹן שֶׁשׂוֹלֵט עַל

אותם שְׁלָהֶם. אַחַד לְמַטָּה, שְׁשׁוּלֵט הָעֵץ עַל הַתְּנִין
שְׁלָהֶם. וּפְרָעָה הָיָה חָכֵם מְכַשְׁפִּיו, וְהִסְתַּכֵּל
שְׁשֻׁלְטוֹן הָעֲלִיּוֹן שׁוּלֵט עַל הָאָרֶץ, שׁוּלֵט לְמַעְלָה
וְשׁוּלֵט לְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם תֹּאמַר שְׁכָל מַה שְּׁעוֹשִׂים
הַמְּכַשְׁפִּים אֵינּוּ אֵלָּא בְּמִרְאֵית הָעֵינַי, שְׁכַד
נִרְאָה וְלֹא יוֹתֵר - בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ וַיְהִי דְוָקָא,
שְׁכַתוּב וַיְהִי לְתַנִּינִם. וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲפֹלוֹ אוֹתָם
תְּנִינִים שְׁלָהֶם חִזְרוּ לְהִיּוֹת עֲצִים, וְעֵץ אֲחֵרֵן בְּלַע
אוֹתָם.

כְּתוּב (יחזקאל כט) הַנְּנִי עֲלֶיךָ פְּרָעָה מְלֹךְ מִצְרַיִם
תְּתַנֵּם הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יְאֲרִיו. מִשָּׁם
רֵאשִׁית לְמַטָּה בְּשֻׁלְטוֹן שְׁלָהֶם, אֲבָל חֲכַמְתָּם
לְמַטָּה מִכָּל הַדְּרָגוֹת [הם].

בָּא רֵאָה, חֲכַמְתָּם בְּדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת לְכַפּוֹתָם
לְאוֹתָן דְּרָגוֹת בְּדְרָגוֹת עֲלִיּוֹנוֹת, רֵאשִׁ
שְׁלְטוֹנָם וְעָקַר שְׁלָהֶם לְמַטָּה מֵאוֹתוֹ תְּנִין,

ומשפת־לשלים בתנין, שְׁתַּרְי מִשָּׁם נוטל חיל דְּרָגָה
 עֲלִיּוֹנָה שְׁלָהֶם, מִשְׁמַע שְׁכָתוֹב אֲשֶׁר אַחַר הַרְחָיִם.
 רַבִּי חֵינּוּא הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל דֶּלֶת שַׁעַר שֶׁל
 אוֹנְשָׂא. רָאָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּטַפְיָרָא (סוּג עוֹף)
 טָם אֵלָיו. אָמַר לוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, מִשְׁמַע שְׁאִפְלוּ
 בְּדַרְבְּךָ הַכֹּל מִשְׁתוֹקְקִים לְלָכֶת אַחֲרֶיךָ. תַּחֲזִיר
 רֵאשׁוּ וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר, וְדַאי יֵשׁ אֲנִלּוּ שְׁלִיחוֹת,
 שְׁתַּרְי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה שְׁלִיחוֹת בְּכֹל, וְכַמָּה
 שְׁלוּחִים יֵשׁ לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁלֵא תֹאמַר דְּבָרִים
 שְׁיֵשׁ בָּהֶם רוּחַ בְּלִבָּה, אֵלָּא אִפְלוּ אוֹתָם דְּבָרִים
 שְׁיֵינ בָּהֶם רוּחַ.

פְּתַח וְאָמַר, (חֲבִיקוּ ב) כִּי אֲבָן מִקִּיר תִּזְעַק וְכָפִים
 מִעֵץ יַעֲנֶנָּה. כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְהַזְהֵר מִחַטָּאוֹ
 שְׁלֵא יַחֲטֵא לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאִם יֹאמַר מִי
 יַעֲדֵד בּוֹ? הֲרֵי אֲבָנֵי בֵיתוֹ וְעֵצִים שֶׁל בֵּיתוֹ יַעֲדוּ
 בּוֹ. וְלִפְעָמִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בָּהֶם
 שְׁלִיחוֹת. בֵּא רָאָה, מִיטָה אֶהְרֵן שְׁחֹוֹא עֵץ יָבֵשׁ,
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה בּוֹ אֶת רֵאשִׁית הַנִּסְפִים,

וַשְׁתִּי שְׁלִיחֵיזוֹת נַעֲשׂוּ בּוֹ. אַחַד שָׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ וּבִלְע
 אֶת אוֹתָם הַתְּנִינִים שָׁלָהֶם, וְאַחַד שְׁחָרִי לְשַׁעָה
 אַחַת חֹר בְּרוּחַ וְנַעֲשָׂה בְרִיָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תִּפַּח ^(דף כח ע"ב) רוּחָם שָׁל אוֹתָם
 שְׁאוֹמְרִים, שְׁלֹא עָתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְהַחֲיוֹת מֵתִים, וְאִיךְ יַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּרִיָה חֲדָשָׁה.
 יבֹאוּ יִרְאוּ אוֹתָם הַטְּפָפְשִׁים אֶת הַרְשָׁעִים, הַרְחוּקִים
 מִן הַתּוֹרָה, רְחוּקִים מִמֶּנּוּ, בְּיַד אֶהְרֹן הָיָה מִטָּה,
 עֵץ יָבֵשׁ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפִי שַׁעָה חָפֵךְ אוֹתוֹ
 לְבְרִיָה מְשֻׁנָּה בְּרוּחַ וְגוֹף. אוֹתָם גּוֹפִים שְׁחָיו בָּהֶם
 רוּחוֹת וְנַשְׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת וְשָׁמְרוּ אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה
 וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 מְזַמֵּן אוֹתָם בְּעֶפְרָר - אַחַר כֵּךְ בְּזִמְן שְׁיִתְחַדֵּשׁ אֶת
 הָעוֹלָם עַל אַחַת פְּמָה וּבְפָמָה שְׁיַעֲשֶׂה אוֹתָם בְּרִיָה
 חֲדָשָׁה.

אָמַר רַבִּי תַּיִיא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁאוֹתוֹ גּוֹף שְׁחָיָה,
 יְקוּם. מִשְׁמַע שְׁכַתוֹב ^(ישעיה כו) יִחְיוּ מִתִּיךְ וְלֹא
 כְּתוּב יִבְרָא, מִשְׁמַע שְׁהֶם בְּרִיּוֹת אֲבָל יִחְיוּ. שְׁחָרִי

עצם אחת נשפּארת מן הגוף תחת האדמה, והיא לא נרקבת ולא תכלה בפּער לעולמים, וכאֵתו זמן הקדוש ברוך הוא יברך אותו, ויעשה אותו כּמו שאור שפּעפה, ותעלה ותפשט לארבע פנות, וממנה ישתכלל הגוף וכל איבריו, והקדוש ברוך הוא יתן בו רוח אחר כּף. אמר לו רבי אלעזר, כּף הוא. ובא ראה, אותה עצם פּמה התרככה? פּטל, שפּתוב כי טל אורות טלך וגו'.

ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אנמיהם ועל כל מקנה מימיהם ויהיו דם וגו'. אמר רבי יהודה, יש להסתכל בפּסוק הזה, ואיך יכול ללכת לכל המקומות הללו? [ולא עיד, אלא] ועוד, שחרי פּתוב ויפלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאר. את היאר פּתוב, ואתה אמרת על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אנמיהם?

אֵלֶּיךָ, מִיָּמֵי מִצְרַיִם הָיָה הַנִּילוּס, וּמִשָּׁם מִתְמַלְאִים
כָּל אוֹתָם שָׂאֵר אֲנָמִים וַיֵּאדָרִים וּמַעֲיָנוֹת
וְכָל מִימֵיהֶם, וְעַל זֶה אֶחָדָן לֹא נָטָה לְחַבּוֹת, בַּק
אֵת הַנִּילוּס לְבַדּוֹ. וּבֹא רְאֵה שְׂפָכָה זֶה, שְׂפָתוֹב
וְלֹא יָכְלוּ מִצְרַיִם לְשַׁתּוֹת מַיִם מִן הַיָּאֵר.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, בֹּא רְאֵה, מַיִם תַּחְתּוֹנִים נִפְרָדִים
לְכַמָּה צְדָדִים, (וּמַיִם עֲלִיוֹנִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה וְגו')
[עֲלִיוֹנִים שְׁהָרִי] וּמַיִם עֲלִיוֹנִים מִתְכַּנְּסִים לְבֵית כְּנוּם
הַמַּיִם, שְׂפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית א) וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם
מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד, וְכַתּוּב וּלְמַקְוֵה
הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. הַפְּסוּק הַזֶּה פִּרְשׁוּהוּ, וּבֹא רְאֵה,
אוֹתוֹ רְקִיעַ שְׁיֵשׁ בּוֹ שָׁמֶשׁ וּלְבַנָּה, כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת,
זֶהוּ בֵּית כְּנוּם לַמַּיִם הַרְבִּיִם, שֶׁהוּא נוֹטֵל כָּל הַמַּיִם
וּמִשְׁקָה אֵת הָאָרֶץ, שֶׁהוּא עוֹלָם תַּחְתּוֹן, בִּיּוֹן
שְׁנוֹטֵל אֵת הַמַּיִם, מִפִּיֹד אוֹתָם וּמְחַלֵּק אוֹתָם לְכָל
עֵבֶר, וּמִשָּׁם הוּא מִשְׁקָה אֵת כָּלָם.

וּבְזִמְן שְׁדִיִן שׁוֹרָה, הָעוֹלָם תַּחְתּוֹן לֹא יוֹנֵק
מֵאוֹתוֹ רְקִיעַ, וַיּוֹנֵק מִצֵּד הַשָּׁמַיִל, וְאִזּוֹ

נִקְרָא (ישעיה לד) חָרַב לֵה' מְלֵאָה דָם. אֹי לְאוֹתָם
 שְׂיוֹנָקִים מִמֶּנָּה אִזּוּ וּמְשָׁקִים מִמֶּנָּה, שְׂבָאוֹתוֹ זְמַן
 הָיִם יוֹנֵק מִשְׁנֵי צַדְדִים, הָיָה מִתְחַלֵּק לְשְׁנֵי חֲלָקִים,
 לְבֵן וְאָדָם, וְאִזּוּ שׁוֹפֵף לְיֵאֵר אֶת הַחֲלָק שֶׁל מְצָרִים,
 וּמְלָקָה לְמַעַלָּה וּמְלָקָה לְמַטָּה, וְלְבֵן יִשְׂרָאֵל שׁוֹתִים
 מִיָּם וְהַמְצָרִים דָּם.

אִם הַנְּאֻמֵּר שְׁוֹהָ הָיָה מְשׁוּם הַנְּעַל וְלֹא יוֹתֵר - בֹּא
 רְאֵה, שׁוֹתִים אֶת הַדָּם וְנִכְנָם לְמַעֲיָהֶם
 וּמִתְעַלָּה וּבּוֹקֵעַ, עַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִים לָהֶם
 מִיָּם בְּמִמוֹן, וְאִזּוּ שׁוֹתִים מִיָּם, וּמְשׁוּם כֶּף רֵאשִׁית
 הַלְקָאֲתֶם הַיְתֵה דָם.

רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח פְּסוּק זֶה, (תהלים קמה) אֲרוֹמְמֶךָ
 אֱלֹהֵי הַמְּלֶכֶת וְאַבְרָכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד. בֹּא
 רְאֵה, דָּוִד כְּנֻגַד דְּרָגָתוֹ אֹמֵר, שְׁכַתְּבֵנִי אֱלֹהֵי, שְׁלִי.
 מְשׁוּם שְׂרָצָה לְהַעֲלוֹת שְׂבָחוֹ וּלְהַכְנִים אוֹתוֹ לְאוֹר
 עֲלִיוֹן לְהַתְעַרֵּב זֶה בּוֹהָ לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד, מְשׁוּם
 כֶּף אֲרוֹמְמֶךָ אֱלֹהֵי הַמְּלֶכֶת וְגו'.

וְשִׁנְיָנוּ, כָּל יְמוֹת דָּוִד הִשְׁתַּדַּל לְתַקֵּן אֶת הַכֶּסֶף
 וּלְהַאִיר פְּנֵיהָ כְּדֵי שְׁתַּנַּן עָלָיו, וַיִּזְאֵר
 תְּמִיד הָאֹר הַתְּחִתּוֹן ^(דף כט ע"א) בְּאֹר הָעֲלִיּוֹן לְהִיּוֹת
 הַכֹּל אַחֲרָ. וּכְשָׁבָא שְׁלֵמָה, מָצָא הָעוֹלָם שְׁלָם,
 וְהִלְבְּנָה הַתְּמִלְאָה, וְלֹא צָרִיךְ לְטַרְחַ עָלֶיהָ
 לְהַאִירָהּ.

בַּא רְאֵה, בְּשַׁעַת שְׂרָצָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְקַחַת נְקֻמוֹת מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת
 בּוֹכָבִים וּמְזוֹלוֹת, הַתְּעוֹרֵר הַשְּׂמֵאל, וְהַתְּמִלְאָה
 הִלְבְּנָה מֵאוֹתוֹ הַצַּד דָּם. וְאִזּוּ נִבְעוּ מֵעֵינֹת
 וּנְחָלִים שֶׁל מַטָּה, כָּל אוֹתָם שֶׁל צַד שְׂמֵאל בְּדָם,
 וּלְכֹן תְּדִין שְׁלָהֶם דָּם.

בַּא רְאֵה, בְּשַׁתְּדָם הָיָה מִתְּעוֹרֵר ^{(בְּשַׁתְּדִין מִתְּעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם}
^{בְּגִלַּל אוֹתוֹ דָּם שֶׁל הַתְּרוּגִים, תְּקוּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּעוֹרֵר)} עַל הָעָם,
 אוֹתוֹ דָּם שֶׁל הַתְּרוּגִים הוּא שְׂוִיתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם עִם
 אַחֲרָ וְהוֹרֵג אוֹתָם, אֲבָל ^[בְּעֵת] בְּמִצְרִים לֹא רָצָה
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַבִּיא עֲלֵיהֶם עִם אַחֲרָ לְעוֹרֵר
 עֲלֵיהֶם דָּם, מִשּׁוּם שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ בִּינֵיהֶם וְלֹא

יִצְטַעְרוּ מִשׁוּם שְׂדָרִים בְּאַרְצָם, אֲבָל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא הִכָּה אוֹתָם בְּדָם בְּנִהְרֹת שְׁלָהֶם, שְׁלֹא הָיוּ
 יְכוּלִים לְשַׁתּוֹת.

וּמִשׁוּם שֶׁהַשְּׁלֵמוֹן שְׁלָהֶם שׁוֹלֵט בְּאוֹתוֹ נִהַר, צְנוּה
 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁלְיֵט שְׁלָהֶם
 בְּרֵאשׁוֹנָה, בְּדִי שְׁתַּלְקָה יִרְאָתָם בְּרֵאשׁוֹנָה, מִשׁוּם
 שֶׁהַנִּילוּם הָיָה אֶחָד מִיִּרְאוֹתֵיהֶם, וְכֵן שָׁאֵר הִירְאוֹת
 שְׁלָהֶם נִבְעוּ דָם. זֶהוּ שְׁכַתּוּב וְהָיָה דָם בְּכָל אֶרֶץ
 מִצְרַיִם וּבְעֵצִים וּבְאֲבָנִים.

רַבִּי חֲזִיָּא קָם לִילָה אֶחָד לְעֵסֶק פְּתוּרָה, וְהָיָה עֲמוּ
 רַבִּי יוֹסִי הַקַּטָּן, שְׁתֵּהָה תִּינּוֹק. פְּתַח רַבִּי חֲזִיָּא
 וְאָמַר, (קהלת ט) לֵךְ אֱכַל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֶךְ וּשְׂתֵה בְּלֵב
 טוֹב יִינֶךְ כִּי כָּבֵד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מְעַשְׂיֶךָ. מָה
 רָאָה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ שְׁאָמַר פְּסוּק זֶה?

אֵלֶּא שְׁלֵמָה, כָּל דְּבָרָיו הָיוּ בְּחֻכְמָה, וְזֶה שְׁאָמַר
 לֵךְ אֱכַל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֶךְ. בְּשַׁעָה שְׁאָדָם
 הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 מְקַרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו וְנוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹה וּמְנוּחָה, וְאֵי

הִלָּחֵם וְהִיָּז שְׂאוּכַל וְשׂוֹתָה בְּשִׂמְחַת הַלֵּב, בְּגִלְגַּל
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה בְּמַעֲשָׂיו.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ תִּינּוֹק, אִם כֵּן, הֲרִי אִמְרַת שְׂכָל
דְּבָרֵי שְׁלֵמָה הָיוּ בְּחֻכְמָה, אֵיפֹה כָּאֵן
הַחֻכְמָה? אָמַר לוֹ, בְּנִי, בִּשְׂלֵל אֶת בְּשׂוּלְךָ וְתִרְאֶה
אֶת הַפְּסוּק הַזֶּה. אָמַר לוֹ, בְּטָרֵם בְּשִׁלְתִּי יִדְעֵתִי.
אָמַר לוֹ, מִנֵּיִן לָךְ?

אָמַר לוֹ, קוּל אֶחָד שְׂמַעְתִּי מֵאֲבִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר
בְּפֶסֶק הַזֶּה, שִׁשְׁלֵמָה מְזַהֵר אֶת הָאָדָם
לְעֵטֶר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׂמְחָה, שֶׁהוּא צַד יָמִין,
וְהוּא רְצוֹן, וְהוּא לָחֵם שְׂיִתְעַטֵּר בְּחֻדוֹת. וְאַחַר כֵּן
יִתְעַטֵּר בְּיָיִן, שֶׁהוּא שְׂמֵאל, כִּדִּי שֶׁתִּמְצָא בְּאִמּוֹנָה
שֶׁל הַכֹּל חֻדוֹת שְׁלֵמָה, בְּיָמִין וּשְׂמֵאל, וְכֵאֲשֶׁר
תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם, וְאִזּוֹ כָּל הַתְּכָרוֹת שׂוֹרֹת בְּעוֹלָם.
וְכֹל זֶה בְּשִׂמְחַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו בְּנֵי
אָדָם. זֶהוּ שְׂכַתוֹב כִּי כָּבֵד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת
מַעֲשָׂיךָ. כֹּא רַבִּי חֵיִיא וְנִשְׁקוּ. אָמַר, תִּיִיד בְּנִי, דְּבָר

וזה השארתי בשבילך, ועכשו ידעתי שרוצה
הקדוש ברוך הוא לעטר אותך בתורה.

עוד פתח רבי תיבא ואמר, אמר אל אהרן קח
מטה ונניח ידך על מימי מצרים. מה הטעם
אהרן ולא משה? אלא, אמר הקדוש ברוך הוא,
אהרן חמים עומדים במקומו, והשמאל רוצה
להשפיע מים משם. אהרן שבא מאותו צד יעורר
אותו, וכששמאל לוקח אותם, הם חוזרים להיות
רים.

בא ראה, התחתון שבכל הדרגות הוא הפה
בתחלה. אמר רבי שמעון, מהתחתון מתחיל
הקדוש ברוך הוא, וידו מכה בכל אצבע ואצבע,
וכשמגיע לדרגה העליונה שבכל הדרגות, הוא
עושה את שלו ועובר בארץ מצרים והורג את
הכל, ובגלל כך הרג את כל הפכורות בארץ
מצרים, משום שהיא הדרגה העליונה ובכורת
הכל.

וּבֹא רְאֵה, פְּרַעַה תְּהִי שְׁלֹמֹנוּ בַּמַּיִם, (בראשונה

ומתחתונה התחיל הקדוש ברוך הוא, וכאשר הגיע לדרגתם העליונה,

שהיא הנבוכה שבדרגות, הניג כל בכור בארץ מצרים, משום שהיא מדרגה עליונה

והנבוכה של הכל. ובא ראה, פְּרַעַה תְּהִי בְּכוֹר, וְשְׁלֹמֹנוּ בַּמַּיִם) **שְׁכַתוֹב**

(יחזקאל כט) **תַּתְּנִים הַגְּדוֹל הָרִבִּין בְּתוֹךְ יְאֲרֵיו. מִשׁוֹם**

כָּךְ הִתְהַפֵּךְ נִתְרוּ לָדָם בַּתְּחִלָּה. אַחַר כֵּן

הַצְּפֻרְדַּעִים שָׁהִיו נוֹגְפִים בָּהֶם בְּקוֹלוֹת, רוֹעְדִים

וּמְקַרְקְרִים בְּתוֹךְ מְעִיָּהֶם, (מְקַרְקְרִים בְּתוֹךְ הַיָּאֹר) **וַיּוֹצְאִים**

מִתּוֹךְ הַיָּאֹר וְעוֹלִים לַיַּבֶּשֶׁת, וּמְרִימִים קוֹלוֹת לְכָל

הַצְּדָדִים, עַד שֶׁהֵם נוֹפְלִים כְּמוֹ מֵתִים בְּתוֹךְ הַיַּבֵּית.

וְסוּד הַדָּבָר - כָּל אוֹתָם עֲשָׂרָה אוֹתוֹת שְׁעֵשָׂה

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם הָיוּ מִתּוֹךְ הַיָּד

הַחֲזָקָה, וְאוֹתָהּ יָד הַתְּחִזְקָה עַל אוֹתָן דְּרָגוֹת (דף כט ע"ב)

כֻּלָּם וְהַשְּׁלֹמֹן שָׁלָחם כִּדִּי לְבַלְבַּל אֶת דַּעְתָּם, וְלֹא

הָיוּ יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר. בֹּא רְאֵה, כָּל

מְדַרְגוֹתֵיהֶם, בִּינוֹן שְׂיוּצָאִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר, שֶׁהַכֹּל

רוֹאִים שְׂלֵא יְכוּלִים [אַחַר כֵּן] לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אֵימָתִי?

בְּאֲשֶׁר (בְּגִלָּל אוֹתָהּ) יָד חֲזָקָה (שׁוֹרָה) שִׁשְׂרָתָה עֲלֵיהֶם.

[שְׁכַתוֹב] וְיִשְׂרָן הַיָּאֹר צְפֻרְדַּעִים וְעָלוּ וּכְאוּ כִּבְיָתָךְ.

רְבִי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע
 נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רָחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ וְגו'.
 בֹּא רֵאֵה, הַפְּסוּק הַזֶּה פִּרְשׁוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.
 וּפְסוּק זֶה קָשָׁה, רָחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ - בְּנֵי רָחֵל
 הָיוּ יוֹסֵף וּבְנֵימִין וְלֹא יוֹתֵר, וְלֵאמֹר [בְּלֹם] שְׁשָׁה
 שְׁבָטִים הָיוּ לָהּ, לָמָּה בְּכַתָּה רָחֵל וְלֹא לֵאמֹר?

אֵלֶּיךָ בָּרַךְ אָמְרוּ, כְּתוּב (בראשית כט) וְעֵינַי לֵאמֹר רְכוּת.
 לָמָּה רְכוּת? מִשּׁוּם שְׂכָל יוֹם יֵצֵאָה לְפָרֶשֶׁת
 דְּרָכִים וְשִׂאלָה עַל עֲשׂוֹ, וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהּ אֵת
 מִעֲשִׂיוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, וּפְחָדָה לְפַל בְּגוֹרְלוֹ, וְהִתְהַ
 בּוּכָה כָּל יוֹם עַד שֶׁהִתְרַכְּבוּ עֵינֶיהָ.

וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר: אֵת בְּכִית בְּשִׁבִיל
 אוֹתוֹ צַדִּיק כְּדֵי שֶׁלֹּא
 תִּהְיֶי בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, תִּיִף אֲחֻתָּךְ תַּעֲמִד
 בְּפָרֶשֶׁת דְּרָכִים וְתִבְכֶּה עַל גְּלוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵת
 תַּעֲמִדִי בְּפָנִים וְלֹא תִבְכִי עֲלֵיהֶם, וְרָחֵל הִיא
 תְּבוּכָה עַל גְּלוֹת יִשְׂרָאֵל.

אֲבָל פָּסוּק זֶה הוּא עַל מַה שְּׂאֵמְרֵנוּ. אֲבָל סוּד
הַדָּבָר, שְׂרַחֵל וְלֵאמֹר הֵן שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶחָד
עוֹלָם הַנְּכֻסָּה, וְאֶחָד עוֹלָם הַנְּגֻלָּה, וְלִכְּן זֶה נִקְבְּרָה
וְנִסְתַּתְּרָה בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה וְנִתְכַּסְּתָה, וְזוֹ עוֹמְדָת
בְּפָרְשֵׁת דְּרָכִים בְּנְגֻלָּה, וְחֵבֵל בְּצוּרָה הָעֲלִיוֹנָה,
וְלִכְּן לֹא הִכְנִים אוֹתָהּ יַעֲקֹב לַמְּעָרָה וְלֹא בְּמָקוֹם
אַחֵר, שְׂחֲרֵי כְּתוּב (שם מח) בְּעוֹד כְּבָרַת אֶרֶץ לְבֹא
אֶפְרָתָה, וְלֹא הִכְנִים אוֹתָהּ לְעִיר, מִשּׁוּם שְׂחִיָּה
יִודַע שְׂמִקוּמָה הָיָה בְּמָקוֹם הַנְּגֻלָּה.

בֹּא רֵאֵה, בְּנִסְתַּתְּרָה יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת כָּךְ: רַחֵל. כְּמוֹ
שְׂנֵאֵמַר (ישעיה נג) וְכָרַחֵל לְפָנַי גּוֹזְזִיָּה נְאֻלְמָה.
לָמָּה נְאֻלְמָה? שְׂכַשְׂשׁוּלְטִים שְׂאָר הָעַמִּים, הַקּוֹל
נִפְסָק מִמֶּנָּה וְהִיא נְאֻלְמָת.

וְזֶהוּ שְׂכַתוּב קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים.
קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע - זֶה יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה. רַחֵל
מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ - כָּל זְמַן שִׂישְׂרָאֵל הֵם בְּנֵלוֹת,
הִיא מְבַכָּה עֲלֵיהֶם שְׂחִיָּה הָאֵם שְׂלָחָם. מֵאַנָּה
לְהַנְחֵם עַל בְּנֵיהָ, מָה הַטַּעַם? כִּי אֵינָנּוּ. כִּי אֵינָם

הָיָה צָרִיךְ (לְכַתֵּב)! אֵלֶּיךָ מִשּׁוֹם שְׂבַעֲלָה הוּא קוֹל,
הַסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְחַבֵּר עִמָּה.

וְכֵן רָאָה, לֹא שָׁעָה אַחַת הָיָה בּוֹכָה עַל יִשְׂרָאֵל,
אֵלֶּיךָ בְּכָל זְמַן וְזְמַן שָׁהִים בְּגִלוּת, וְלִכֵּן
הִקְדוּשׁ פָּרוּךְ הוּא גָּרַם לְמִצְרַיִם קוֹל, שְׂפָתוֹב (שְׂמוֹת
י) וְהִיָּתָה צִעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר
בְּמַחֲוֹ לֹא נִהְיָתָה וְגו'. וְהַזְמִין לָהֶם קוֹלוֹת אַחֲרֵים
בְּאוֹתָם הַצִּפְרָדְעִים שֶׁהֲרִימוּ קוֹלוֹת בְּמַעֲיָהֶם, וְהָיוּ
נוֹפְלִים בְּשִׁוְקִים כְּמוֹ מֵתִים.

וְתַעַל הַצִּפְרָדְעִי. הִיָּתָה אַחַת וְהוֹלִיָּדָה, וְהִתְמַלְּאָה
הָאֶרֶץ מֵהֶם. וְהָיוּ בִלְוֵן מוֹסְרוֹת עֲצָמֵן לְאִשׁ,
שְׂפָתוֹב וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאֲרוֹתֶיךָ. וְמָה הָיוּ
אוֹמְרוֹת? (תְּהִלִּים טו) בָּאֲנִי בְּאִשׁ וּבַמֵּים וְתוֹצִיאֲנִי
לְרוּיָהּ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כֵּךְ מָה אֲכַפֵּת לְמִצְרַיִם
שְׂכָל אוֹתָן הַצִּפְרָדְעִים נִכְנָסוֹת לְאִשׁ? אֵלֶּיךָ בִלְוֵן
נִכְנָסוֹת לְאִשׁ וְהוֹלְכוֹת בְּתַנּוּר וְלֹא מִתּוֹת. וְאוֹתָן
שְׂמִתּוֹת מָה עֲשׂוּ? לָחֵם תִּיָּה בְּתַנּוּר, וְנִכְנָסוֹת
לְתוֹךְ הַלָּחֵם וּמִתְבַּקְּעוֹת, וַיּוֹצֵאוֹת מִחֵן אַחֲרוֹת

וּנְשָׂאוֹת לְתוֹךְ הַלֶּחֶם. בָּאוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, אוֹתָהּ
פֶּת הַפֶּכֶה לְצַפְרֵדַע בְּמַעֲיָהֶם וְרוֹקְדוֹת, וּמְרִימוֹת
קוֹלוֹת עַד שָׁחִיו מִתִּים, וְזֶה קָשָׁה לָהֶם מִהַכֹּל.

בֹּא רֵאָה, פְּתוּב וְשֶׁרֶץ הַיָּאֵר צַפְרֵדַעִים וְעָלוּ וּבָאוּ
בְּבֵיתָךְ וּבְחֻדְרֵךְ מִשְׁכָּבְךָ וְעַל מִטָּתְךָ. פִּרְעָה
לָקָה רֵאשׁוֹן מִכָּלֶם, וַיּוֹתֵר מִכָּלֶם, בְּדֵי שִׁיחֶיהָ שֵׁם
הָאֵלֹהִים מִבְּרַךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא פּוֹקֵד
מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם בְּכֹל מַה שֶׁעוֹשִׂים.

פְּתוּב (בראשית יב) וַיֵּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרֵי פִרְעָה וַיִּתְּלָלוּ
אֹתָהּ אֵל פִּרְעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פִּרְעָה.
פְּסוּק זֶה לְדַרְשָׁה הוּא בֹּא. שְׁלֹשָׁה פִּרְעָה (דף ל ע"א) בָּאוּ.
אֶחָד בָּאוֹתוֹ וְזֶמֶן, וְאֶחָד בִּימֵי יוֹסֵף, וְאֶחָד בִּימֵי
מִשָּׁה שֶׁהִלְקָהוּ בְּמִקְלוֹ. (תְּפִסּוּק תָּזַח בְּלוֹ הַתְּקַנָּם בְּפִרְעָה הִרְאֵשׁוֹן,
אֲבָל בְּשַׁעַח וְכו') (וְתִפְסּוּק תָּזַח הַתְּקַנָּם).

פִּרְעָה הִרְאֵשׁוֹן, בְּשַׁעַח שֶׁנִּלְקַחָה שָׂרָה אֵלָיו, רָמַז
לְאֲמָנִים וְצִירוֹ בְּחֻדְרוֹ אֶת דְּמוּתָהּ עַל
מִטָּתוֹ בְּכַתֵּל. לֹא נִחָה דַעְתּוֹ עַד שֶׁעָשׂוּ אֶת דְּמוּתָהּ
שָׁל שָׂרָה עַל לוּחַ עֵץ, וּבְשִׁחֶיהָ עוֹלָה לְמִטָּתוֹ,

העלה אותה עמו. כל מלך שבא אחרינו הנה רואה
 אותו דיוקן מציר בציור, והיו נכנסים לפניו
 בדתנים, וכשעולה למטתו הנה נהנה מאותו ציור,
 לבן המלך לקח פאן יותר מהכל. (פא וראת) תינו מה
 שכתוב ובחדר משכבך ועל מטתך, ואחר כך
 ובבית עבדיך ובעמך. ובכלם לא כתוב על מטתם,
 אלא רק לו לברו.

רבי אבא פתח, (קהלת א) כל הנחלים הלכים אל
 הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים
 הלכים שם הם שבים ללכת. פסוק זה נאמר
 ואמרו אותו החברים, אבל פא ראה, כשאותם
 נחלים נכנסים לתוך הים, והים לוקח אותם
 ושואב אותם לתוכו בשביל שקופאים המים בתוך
 הים, ואותו הקרח שואב את המים שנכנס בו,
 ואחר כך יוצאים המים בתקוף של תדרום, ומשקה
 את כל חיות השדה, כמו שנאמר (תהלים קד) ישקו
 כל חיתו שדי.

ובא ראה, ים שקופא שואב את כל המים
 ומפשיר בכח הדרום כמו שנתבאר, ומשום
 כך איננו מלא, ונאמר.

והרי התעוררו בו החברים, אל מקום שהנחלים
 הלכים שם הם שבים ללכת. מה הטעם הם
 שבים? משום שאותו נהר ששופע ויוצא מעדן לא
 פוסק לעולמים, והוא מוציא תמיד מים לים, ועל
 זה המים שבים ללכת, ושבים, והולכים ושבים,
 ולא פוסקים לעולמים. וכשהוא שב ללכת, כדי
 ללכת להשקות את הכל, ובאה רוח צפון והמים
 קופאים, ורוח הדרום שהיא חמימה, (מפשידה)
 מטילה אותם ללכת לכל צד. ועל זה תים תזה
 יושב בין שני הצדדים הללו, ובשבילם הוא עומד,
 ואניזת הולכות ונוסעות לכל צד.

בא ראה, כשהמלך בא למטתו בשעה שנגחלק
 הלילה, רוח צפון מתעוררת, שהיא מעוררת
 חביבות לגבירה, שאלמלא רוח הצפון אין מתתבר
 המלך עמה, משום שמצפון מתחילה חביבות,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׁמֵאלוֹ תַּחַת לְרַאשֵׁי. וְדָרוֹם
מִחֶבֶק בְּאַהֲבָה, שְׁכֵתוֹב וַיְמִינֹ תַּחֲבִקְנִי. וְאִזּוּ כַּמָּה
בְּדַתָּנִים מְעוֹרְרִים שִׁירָה עַד שֶׁפֶּא הַבְּקָר, שְׁכֵתוֹב
(איוב לח) בָּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בְקָר וַיִּרְיעוּ כָּל פְּנֵי אֱלֹהִים.

וּכְשֶׁפֶּא הַבְּקָר, כָּל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים אוֹמְרִים
שִׁירָה, וַיִּשְׂרָאֵל כְּמוֹ כֵּן לְמַטָּה, שְׁכֵתוֹב
(ישעיה סב) הַמּוֹכִירִים אֶת ה' אֵל דְּמֵי לָכֶם. אֵל דְּמֵי
לָכֶם לְמַטָּה דְּוָקָא [בְּלִילָה].

כְּשֶׁנֶּחֱלַק הַלְּיָלָה, אוֹתָם שְׁתֵּשׁוּקָתָם לְהוֹכִיר
תְּמִיד אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא
נוֹתְנִים שְׁנָה לְלֵב, וְעוֹמְדִים לְהוֹכִיר אֶת הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא. כְּשֶׁעוֹלָה הַבְּקָר, מִקְּדִימִים לְבֵית
הַכְּנֶסֶת וּמִשְׁבָּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵן אַחַר
חֲצוֹת הַיּוֹם, וְכֵן בְּלִילָה כְּשֶׁנֶּחֱשָׁף וְנִדְּבַק הַלְּיָלָה
בַּחֲשָׁךְ וְלֶן הַשָּׁמֶשׁ, וְעַל אֵלֶּה כְּתוּב הַמּוֹכִירִים אֶת
ה' אֵל דְּמֵי לָכֶם. וְזֶה עִם יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ.

וְלָכֵן הוֹכִירֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַצְרִים וְעַלָּה
עַל פְּרָעָה, אֵלֹו שְׁלֹא שׁוֹכְבִים יוֹמָם וְלִילָה,

ומי הם? צפרדעים, שקולם לא שוכך תמיד, משום שהחזיק בָּעַם הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹא שוֹכְכִים יָמִים וְלֵילוֹת לְשַׁבַּח אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא תָהָא אִישׁ בְּמִצְרַיִם שְׁיִכַּל לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה, וּמֵהֶם נִשְׁחַתָּה הָאָרֶץ, וּמִקּוֹלָם הָיוּ יוֹנְקִים וְיִלְדִים קַטְנִים מֵתִים.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ לֹא יָכְלוּ לְהִרְגוֹת אֹתָם? אֲלֵא אִם הָרִים אָדָם מִקַּל אוֹ אֶבֶן לְהִרְגוֹת אַחַת, הַתְּבַקְעָה וַיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה שֵׁשׁ מִתּוֹךְ מַעֲיָה, וְהוֹלְכוֹת וּמִקְלָקְלוֹת אֶת הָאָרֶץ עַד שֶׁתִּיהָ מֵהַנְּמַנֵּעַ לְקַרֵּב אֲלֵיהֶם.

בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה נְהָרוֹת, כַּמָּה יְאוּרִים יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַיָּם הָעֲלִיּוֹן, כְּשֶׁנִּמְשָׁכִים וּמִפְשִׁירִים הַמַּיִם וּמִתְחַלְקִים ^(דף ל ע"ב) כַּמָּה נְחָלִים לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה יְאוּרִים, לְכַמָּה נְהָרוֹת. הַחֶלֶק שֶׁל הַמִּמְנָה שֶׁל צֶדֶד מִצְרַיִם הֵם הַמַּרְחָשִׁים הָאֵלֶּה, שְׂאִין לָךְ מַיִם שְׂיוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַיָּם שְׁלֹא מוֹצִיאִים דְּגָיִם לְמִינֵיהֶם.

מי הם הדגנים? אותם שליחים בעולם ממנים
 לעשות את רצון אדונם, ממנים ברוח של
 חכמה. ועל זה שנינו, יש מים מנדלים חכמים, ויש
 מים מנדלים טפשים, לפי אותם נהרות
 שמתחלקים לכל הצדדים.

וכאן נהרות מצרים מנדלים בעלי כשפים, דגים
 בסוגים שונים, בעשר דגנות של כשפים,
 שכתוב (דברים יח) קוסם, קסמים, מעונו, ומנחש,
 ומכישף, וחובר, חקר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש
 אל המתים. הרי עשרה מינים של חכמת
 המכשפים.

ובאותו זמן הושיט הקדוש פרוך הוא אצבע שלו
 ובלבל אותם נחלים ונהרות של מצרים,
 ונמנעו אותם הדגים של החכמה שלהם. אחד
 התהפך לדם, ואחד שהעלו הדגים קולות [שכל הדגים
 תלויים] בלי תועלת, ולא באה עליהם רוח של אותן
 חכמות.

עָרַב - בְּאוֹתָהּ דִּנְמָא, שְׁעָרֵיב לָהֶם מִיַּי חֲכָמָה
 שְׁלָהֶם, וְלֹא יָכֹל לְהַדְבִּיק, וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא
 אִפְלוּ שְׁאֵלָה שְׁנַמְצָאוּ בְּאֶרֶץ, מִשְׁחִיתִים אוֹתָם
 בְּאֶרֶץ וּמִשְׁחִיתִים אֶת דְּרָכֵיהֶם. עָרַב, מֶה זֶה עָרַב?
 עֲרַבּוּבִיא, כְּמוֹ שְׁנַמְצָאֵר וּבְגָד כְּלָאִים. עֲרוּבִין - (ויקרא
 יט) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע כְּלָאִים. מִיָּנִים רַבִּים בְּתַרְמַת יָד.
 בֵּיא רֵאָה כְּמָה כַּחוֹת הַתְּעוֹרְרוּ לְמַעְלָה כְּאֶחָד,
 וּבְלִבֵּל אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא כְּאֶחָד כְּדִי
 לְבְלִבֵּל אֶת הַכַּח הַתְּקוּף שְׁלָהֶם לְמַעְלָה. וְכֹל אוֹתָן
 נְבוֹרוֹת שְׁעֵשָׂה הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא כְּמַצְרִים, כְּיָד
 אַחַת זֶה תִּהְיֶה, שְׁהָרִים יָדוּ עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה,
 וּמִשָּׁם אֲבָדָה חֲכָמַת מְצָרִים, שְׁכַתּוֹב (ישעיה כט)
 וְאֲבָדָה חֲכָמַת חֲכָמִיו וּבִינַת נְבִנָיו תִּסְתַּתֵּר.

וּבֵיא רֵאָה, כְּתוֹב (שם יט) וְסַכְסַכְתִּי מְצָרִים כְּמַצְרִים.
 מְצָרִים - לְמַעְלָה, כְּמַצְרִים - לְמַטָּה. מִשׁוּם
 שְׁאוֹתָם חִילוֹת לְמַעְלָה מְמַנִּים עַל הַחִילוֹת שֶׁל
 מַטָּה, וְהַתְּעָרְבוּ כֻלָּם. הַתְּעָרְבוּ לְמַעְלָה, שְׁלֹא הָיוּ
 הַמְצָרִים יְכוּלִים לְהַתְּקַשֵּׁר לְכַשְׁפֵּיהֶם, בְּאוֹתָם

מְקוֹמוֹת שֶׁהָיוּ מִתְקַשְׁרִים בְּהַתְחַלָּה, שֶׁהָרִי
הִתְבַּלְּבְּלוּ, וְעַל זֶה הֵבִיא עֲלֵיהֶם עָרֹב, חַיּוֹת שֶׁהָיוּ
מִעֲרָבוֹת זֶה בְּזֶה.

בְּנִים - שֶׁעָלָה עִפְר הָאָרֶץ. וּבֵא רְאֵה, כָּל פְּרִי
שֶׁנּוֹלַד בְּאָרֶץ, מִחֵיל שְׁלֹמֶעֱלָה מְמַנָּה שֶׁנּוֹרַע
עָלֶיהָ הוּא, וְהַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה.

וּבֵא רְאֵה, שִׁבְעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, כְּמוֹ זֶה שִׁבְעַ אַרְצוֹת. וְאוֹתָם תְּחוּמִים
שֶׁנִּפְרְדִים בְּמִקוּמָם. שִׁבְעָה רְקִיעִים לְמַעְלָה, שִׁבְעָה
תְּחוּמֵי אֶרֶץ לְמַעְלָה, כְּמוֹ כֵּן לְמַטָּה נִפְרְדוֹת
הַדְּרָגוֹת, שִׁבְעָה רְקִיעִים, וְשִׁבְעָה תְּחוּמֵי אֶרֶץ. וְהָרִי
פְּרִשׁוּתָה הַחֲבָרִים, בְּשִׁבְעַ אַרְצוֹת כְּגַלְדֵי בְּצֻלִים זֶה
עַל זֶה.

וְאוֹתָם שִׁבְעָה תְּחוּמִים שֶׁל הָאָרֶץ לְמַעְלָה, כָּל
אֶחָד וְאֶחָד [נִפְרְדִים לְשִׁבְעִים מְמַנִּים] נִפְרְדִים
לְעִשְׂרָה, וְהֵם מִתְחַלְּקִים לְשִׁבְעִים מְמַנִּים שְׁמֹמְנִים
עַל שִׁבְעִים עַמִּים, וְאוֹתָהּ אֶרֶץ תְּחוּם לְכָל עַם וְעַם
סְבִיב הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שׁו"ר)

ג) הנה מטתו של שלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. ועשרה בתוכם טמונים, והם שבעים שסובבים את הארץ הקדושה, וזהו למעלה כמו זה למטה.

ובא ראה, אותה ארץ התחום של חלק מצרים, באותו זמן הושיט הקדוש ברוך הוא אצבעו, ונולדו להבות אש באותו תחום, והתיבשו כל אותם תחומים שמרכבים במים. וכל הירק של המים שנובעים אז למטה, נראו הבנים מעפר הארץ.

והרי נאמר שאהרן היה מכה, אבל משום זה אהרן היה מכה, להראות שימינו של הקדוש ברוך הוא שוברת שונאים, כמו שנאמר (שמות טו) ימינה ה' תרעץ אויב. כמו זה עתיד הקדוש ברוך הוא להביא על העיר רומא רבתי, שכתוב (ישעיה לד) ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית. ועל זה, כל עפר הארץ היה בנים בכל ארץ מצרים.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חֲמִיא חָיו הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר
 רַבִּי חֲמִיא, כְּשֶׁחִבְרִים הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ, (דף לא ע"א)
 צְרִיכִים לְלַקֵּת בְּלֵב אֶחָד, וְאִם נִפְגְּשׁוּ אוֹ שְׁחוֹלְכִים
 עִמָּם הַרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹ פְּנֵי אָדָם שְׂאִינָם
 מִחֵיבֵל הַמַּלְאָךְ, צְרִיכִים לְהִפָּרֵד מֵהֶם. מַנִּינְן לָנוּ?
 מִכְּלַב, שְׂפָתוֹב (במדבר יד) וְעַבְדֵי כָּלֵב עֵקֶב חֵיתָה רוּחַ
 אַחֲרַת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי. מַה זֶה רוּחַ אַחֲרַת?
 שְׁנֵפֶרֶד מֵאוֹתָם מְרַגְלִים, שְׂפָתוֹב (שם יג) וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב
 וַיָּבֵא עַד חֲבֵרוֹן. שְׁנֵפֶרֶד מֵאוֹתָם מְרַגְלִים וּבָא לְבִדּוֹ
 לְחֲבֵרוֹן לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קַבְרֵי הָאֲבוֹת.

וְחֲבֵרוֹן נִתְּנָה לוֹ חֵלֶק יְרֵשָׁה לְחַחֲזִיק בָּהּ, כְּמוֹ
 שְׁנֵפֶרֶד (דברים א) וְלוֹ אֶתְנֶן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 דֶּרֶךְ בָּהּ. לָמָּה נִתְּנָה לוֹ אֶת חֲבֵרוֹן? אִם מִשּׁוֹם
 שֶׁהִשְׁתַּטֵּחַ בְּקַבְרֵי הָאֲבוֹת לְהַנְצִיל מֵאוֹתָהּ עֲצָה
 שְׁלָהֶם שְׁנֵצֵל - לֹא!

אָלֵא, סוּד הַדְּבָר שְׁמַעְתִּי, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (שמואל א
ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה' לֵאמֹר הֲאֵעֲלֶה בְּאַחַת
 עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו עֲלֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָּה

אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר חֲבֵרְנָה. כָּאֵן יֵשׁ לְהַסְתִּיכָל, כִּיּוֹן
 שְׁחֵרֵי מֵת שְׂאוּל, וְדוֹד נִמְשַׁח בְּיָמֵי שְׂאוּל לְקַבֵּל
 מַלְכוּת, כִּיּוֹן שְׂמֵת שְׂאוּל לָמָּה לֹא הִמְלִיכוּ אֶת
 דָּוִד וְלֹא קִבֵּל מַלְכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכֹּא לְחִבְרוֹן
 וְקִבֵּל מַלְכוּת עַל יְהוּדָה לְבִדְדָה שְׁבַע שָׁנִים,
 וְהִתְעַבֵּב שָׁם כָּל שְׁבַע הַשָּׁנִים הַלְלוּ, וְאַחַר שְׂמֵת
 אִישׁ בַּשָּׂת קִבֵּל מַלְכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם?

אֵלֶּה הַכֹּל הוּא סוּד לְפָנַי הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא. כֹּא
 רֵאָה, הַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה לֹא קִבְּלָה מַלְכוּת
 שְׁלֵמָה עַד שְׁהִתְחַבְּרָה בְּאִבוֹת, וְכִשְׁהִתְחַבְּרָה בָּהֶם,
 נִבְּנָה בְּנֵי שְׁלֹם מֵעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
 נִקְרָא שְׁבַע שָׁנִים, מִשּׁוּם שְׁכָלָם כּוּ.

וְסִימְנָךְ - (מלכים א' ו') וַיִּבְנֶהוּ שְׁבַע שָׁנִים. זֶהוּ הָעוֹלָם
 הָעֲלִיּוֹן. וְלֹא כְּתוּב וַיִּבְנֶהוּ בְּשֶׁבַע שָׁנִים,
 כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת
 הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. מִי אֵלּוּ שֵׁשֶׁת הַיָּמִים? זֶה
 אֲבִרְתָּם, שְׁכָתוּב (בראשית ב') אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם
 וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם, בְּאֲבִרְתָּם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שֵׁשֶׁת

ימים, ומשום (ובו) שְׁהוּא שֵׁשֶׁת יָמִים, נִבְנְה הָעוֹלָם
בְּאוֹתוֹ (בְּה) גֵּוֹן, וַיִּבְנְהוּ שִׁבְעַ שָׁנִים.

וּבֵא רֵאָה, דְּוֹד רָצָה לְהַפְנוֹת בְּמַלְכוּת שְׁלֵמָה
לְמַטָּה כְּמוֹ שְׁלִמְעָלָה, וְלֹא נִבְנְה עַד שֶׁבֵּא
וְהִתְחַבֵּר בְּאֲבוֹת, וְעָמַד שִׁבְעַ שָׁנִים לְהַפְנוֹת
בְּתוֹכָם. אַחַר שִׁבְעַ שָׁנִים נִבְנְה בְּכָל, נִמְשָׁכָה
מַלְכוּתוֹ שְׁלֵא תַעֲבֹר לְעוֹלָמִים. וְאִם לֹא שִׁנְעָשָׂה
בְּחֻבְרוֹן לְהִתְחַבֵּר בְּמִקְוֹמוֹ, לֹא נִבְנְתָה מַלְכוּתוֹ
לְהַמְשִׁיךְ כְּרֵאוֹי. כְּמוֹ בֶן כָּלֵב, הֵאִירָה בּוֹ רוּחַ
חֻכְמָה, וּבֵא לְחֻבְרוֹן לְהִתְחַבֵּר בְּאֲבוֹת וּלְמִקְוֹמוֹ
הַלְוֵי. אַחַר כֵּן מִקְוֹמוֹ תִּיהָ, וַיֵּרֶשׂ אוֹתוֹ.

רַבִּי יִיסָא וְרַבִּי חֻזְקִיָּה הָיוּ הוֹלְכִים מִקְפּוֹטְקֵי
לְלוּדָה, וְהָיָה עִמָּהֶם יְהוּדֵי אֶחָד עִם מִשָּׂא שֶׁל
עוֹפּוֹת (שִׁנְקֵרָאִים קַטְפִּידָא) עַל חֲמוֹר. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים,
אָמַר רַבִּי יִיסָא לְרַבִּי חֻזְקִיָּה, פְּתַח פִּיךָ וְאָמַר דְּבַר
אֶחָד מֵאוֹתָם דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַמְעֻלִּים שֶׁאַתָּה אוֹמֵר
לְפָנַי הַמְנוּרָה הַקְדוּשָׁה.

פְּתַח וְאָמַר, (משלי ג) **דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שָׁלוֹם. דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם - אֵלֹהֵי דְרָכֵי הַתּוֹרָה, שְׁמִי שְׁהוֹלֵךְ בְּדְרָכֵי הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁרְהָ עָלָיו נְעָם הַשְּׂכִינָה שְׁלֵא תִזּוּן מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שָׁלוֹם - שְׁכָל שְׂבִילֵי הַתּוֹרָה כָּלָם שָׁלוֹם. שָׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שָׁלוֹם לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם לוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא.**

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, **מִטְּבַע כָּכִים בְּפֶסוּק זֶה נִמְצָא. אָמַר לוֹ, מִנֵּיִן לָךְ? אָמַר לוֹ, שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי, וְלַמִּדְתִּי כָּאֵן בְּפֶסוּק הַזֶּה דְבַר טוֹב.**

פְּתַח וְאָמַר, פֶּסוּק זֶה הוּא בְּשֵׁתֵי צוּרוֹת וּבְשֵׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְרָכִים, וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נְעָם, וְקוֹרְאִים בּוֹ שָׁלוֹם. מַה זֶה דְרָכִים, וּמַה זֶה נְתִיבוֹת? מַה זֶה נְעָם, וּמַה זֶה שָׁלוֹם?

אֱלֹהֵי דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם, הִינּוּ שְׂפָתוֹב (ישעיה נג) הַנּוֹתֵן בֵּינָם דְרָךְ. שְׁתֵּרֵי כָּל מְקוֹם שְׁנִקְרָא

בַּתּוֹרָה דְּרָךְ, הִיא דְּרָךְ פְּתוּחָה לְכָל, כְּמוֹ זֶה זֶה זֶה
 שְׁפִתּוֹחָה לְכָל אָדָם - כִּי דְרָכֶיהָ. אֵלּוּ דְרָכִים
 שְׁפִתּוֹחִים מִהָאֲבוֹת, שְׁכָרוּ בֵּינָם (דף לא ע"ב) הַגְּדוֹל
 וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. וְאוֹתָם דְרָכִים נִפְתָּחוֹת לְכָל עֶבֶר
 וּלְכָל צְדִדֵי הָעוֹלָם.

וְנֵעָם זֶה הוּא נְעִימוֹת שְׂיוּצֵאת מִן הָעוֹלָם הַבָּא,
(וּמִהָעוֹלָם הַבָּא מֵאִירוֹת כָּל הַמְּנֻרוֹת) וּמֵאִירָה אֶת כָּל
 הַמְּנֻרוֹת, וְנִפְרָדִים (הַאִירוֹת) לְכָל עֶבֶר. וְאוֹתוֹ טוֹב
 וְאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שְׂיוּנְקִים הָאֲבוֹת נִקְרָא נֵעָם.
 דְּבַר אַחֵר, הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נֵעָם. וְכִשְׁמַתְעוֹרֵר
 הָעוֹלָם הַבָּא, אִזּוּ כָּל הַטּוֹב וְכָל הַשְּׂמִיחָה וְכָל
 הַאִירוֹת וְכָל הַחֲרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וְלִבּוֹ
 נִקְרָא נֵעָם.

וְעַל זֶה שְׁנִינוּ, רִשְׁעֵי הַגִּיהֶנֶם, בְּשָׁעָה שְׁנִכְנְסָת
 שַׁבָּת, כֻּלָּם נָחִים, וַיֵּשׁ לָהֶם (חַרוֹת) שְׂמִיחָה
 וּמְנוּחָה בְּשַׁבָּת. וְכִיּוֹן שְׂיוּצֵאת שַׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ
 לְעוֹרֵר שְׂמִיחָה עֲלֵינוּהָ עֲלֵינוּ כִּדְרֵי שְׁנַנְצֵל מֵאוֹתוֹ
 הָעֲנָשׁ שֶׁל הַרְשָׁעִים שְׁנֻדוּנִים מֵאוֹתָהָ שְׁעָה וְהִלָּאָה,

וַיֵּשׁ לָנוּ לְהַתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים ז) וַיְהִי נָעַם ה' אֵלֵהֵינוּ עָלֵינוּ. וְהוּ נָעַם עֲלֵינוּ, (חרות) שְׂמֵחַת הַכּוֹל. וְעַל זֶה, דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי נָעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

מַה זֶה נְתִיבוֹתֶיהָ? אֵלּוּ אוֹתָם נְתִיבוֹת וּשְׂבִילִים שְׂיוּצָאִים מִלְּמַעְלָה, וְכָלֵם לֹקַח אוֹתָם בְּרִית הַיְחִידִי שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם, שָׁלוֹם הַבַּיִת, וּמִכְּנִים אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל. כִּשְׁהוּא בְּתַקְפוֹ, וְאִזּוּ נֹתֵן כּוֹ שָׁלוֹם. וְהוּ שְׂכַתּוֹב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. כָּאוּ רַבֵּי יִיסָא וְרַבֵּי חֲזַקְיָה וְנִשְׁקוּ לוֹ. אָמְרוּ, וּמַה כָּל הַדְּבָרִים הָעֲלִיוֹנִים הֵלְלוּ טְמוּנִים אֲצִלָּךְ וְלֹא יִדְעֵנוּ?! הֵלְכוּ. כִּשְׁהַנִּיעוּ לְבַיִת שְׁדָה, רָאוּ בְּהַמּוֹת שֶׁל הַשְּׁדָה מֵתִים. אָמְרוּ, וַדַּאי דְּבַר שֶׁל בְּהַמּוֹת יֵשׁ בְּמָקוֹם זֶה.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, זֶה שְׂאֵמְרָתֵם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תָּרַג בְּמִצְרַיִם כָּל אוֹתָם הַצֵּאֵן, כָּל אוֹתָם בְּהַמּוֹת. שְׁלֵשָׁה סוּגֵי מְוֹת הָיוּ בְּבְהַמּוֹת, אַחַד דְּבַר, וְאַחַד אוֹתָם שֶׁתָּרַג תְּפָרַד, וְאַחַד אוֹתָם בְּכוּרֵי תְּבַהַמּוֹת.

וְמָה הָיָה הַמּוֹת שְׁלָהֶם? אֵלֶּא זֶה כְּתוּב בְּתַחֲלָה,
 הִנֵּה יַד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. לְמָה
 בְּכֻלָּם לֹא כְּתוּב יַד ה'? אֵלֶּא כֹּאן (כְּתוּב יַד אֱלֹהִים, אֵלֶּא
 יַד ה') (אֵל יַד ה') זֶה יַד עִם חֲמִשׁ אֲצַבְעוֹת, שְׁתַּרְי
 בְּתַחֲלָה כְּתוּב אֲצַבַּע אֱלֹהִים הִיא, וְכֹאן כָּל חֲמִשׁ
 הָאֲצַבְעוֹת, וְכֹל אֲצַבַּע וְאֲצַבַּע תְּרַנָּה מִיַּן אֶחָד.
 וְחַמִּשָּׁה מִיָּנִים הָיוּ, שְׁכַתוּב בַּסּוּסִים, בְּחִמּוּרִים,
 בְּנִמְלִים, בְּבִקָּר, וּבַצֹּאן. תְּרִי חַמִּשָּׁה מִיָּנִים לְחֲמִשׁ
 אֲצַבְעוֹת, שְׁנִקְרָאת יַד. מִשׁוּם כֶּךָ הִנֵּה יַד ה' הוֹיָה
 וְגו' דְּבַר כְּבִד מְאֹד. שְׁתִּיּוּ מֵתִים מֵעַצְמָם וְנִמְצְאוּ
 מֵתִים.

מֵאַחַר שְׁלֹא תִזְרוּ תַמְצָרִים, אוֹתָן אוֹתִיּוֹת מִמֶּשׁ
 תִּזְרוּ וְתִרְגּוּ כָּל אוֹתָם שְׁנִשְׂאָרוֹ, וְדַבֵּר
 תְּפִיד לְבָרַד. מַה בֵּינָן זֶה לָזֶה? אֵלֶּא זֶה בְּנוֹחוֹת, וְזֶה
 בְּתַקּוֹף תְּרַגּוּ, וְשִׁנֵּי אֵלֶּה הָיוּ בְּמִקּוֹם אֶחָד בְּחֲמִשׁ
 אֲצַבְעוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, דְּבַר אוֹתִיּוֹת שְׁתִּיּוּ בְּנוֹחוֹת, מְנוֹת
 בְּמִנוּחָה, שְׁתִּיּוּ מֵתִים מֵעַצְמָם. כְּרַד

שְׁהֵתְהִפְכוּ הָאוֹתִיּוֹת לְתַקְוָה הֲרִגוּ וְהָרַג הַכֹּל. יִשְׁבוּ
בְּאוֹתוֹ שְׂדֵה, רְאוּ צֵאן שְׂבָאִים לְמָקוֹם אֶחָד וּמֵתִים
שָׁם. קָם אוֹתוֹ יְהוּדֵי לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָאָה שְׁנֵי
נֵאדוֹת מִלְּאִים אַרְס.

פְּתַח וְאָמַר, פְּתוּב וְאֶעְשֶׂה לְגוֹי גְּדוֹל וְאֶבְרַכֶּה
וְאֶגְדֹּלָה שְׂמֶךְ וְהָיָה בְּרָכָה. דְּבַר זֶה שֶׁל רַבִּי
אֶלְעָזָר שְׂאֵמֶר (בראשית יב) וְאֶעְשֶׂה לְגוֹי גְּדוֹל - בְּנֶגֶד
לָךְ לְךָ. וְאֶבְרַכֶּה - בְּנֶגֶד מֵאֲרָצֶה. וְאֶגְדֹּלָה שְׂמֶךְ -
בְּנֶגֶד וּמְמוֹלְדֵתֶךָ. וְהָיָה בְּרָכָה - בְּנֶגֶד וּמִכִּית אַבִּיךָ,
וְזֶה בְּנֶגֶד זֶה.

רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, סוּד תַּחֲכֶמָה יֵשׁ בָּאֵן. וְאֶעְשֶׂה
לְגוֹי גְּדוֹל - בְּנֶגֶד צַד יָמִין. וְאֶבְרַכֶּה - בְּנֶגֶד
צַד שְׂמֹאל. וְאֶגְדֹּלָה שְׂמֶךְ - בְּנֶגֶד צַד הָאֲמִצֵּעַ. וְהָיָה
בְּרָכָה - בְּנֶגֶד צַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל סוּד
הַמְּרַכְּבָה הַקְּדוּשָׁה.

בֹּא רְאֵה, בַּהֲתַעֲוֹרוֹת שְׁלִמְטָה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה,
וְעַד שֶׁלֹּא מִתְעוֹרֵר לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרֵר
לְמַעְלָה לְשָׂרוֹת עָלָיו. מַה פְּתוּב בְּאֶבְרָהָם? וַיֵּצְאוּ

אתם מאור כשדים. ויצאו אתם - ויצאו אתו הנה צריך (לכתב)! שחרי כתוב ויקח תרח את אנכרם בנו [באת לויט בן תרו] ונו'. מהו ויצאו אתם? אלא, תרח ולוט יצאו עם אנכרם ושרה, שפיון שנצול אנכרם מן האש, תור תרח לעשות את רצונו, ולכן ויצאו אתם. פיון שהם התעוררו (דף לב ע"א) תחלה, אמר לו הקדוש ברוך הוא לך לך.

רבי שמעון אמר, לך לך - לתקונה, לעצמה. מארצה - מאותו הצד של הישוב שאתה שוקל, שנולדת בו. וממולדתך - מאותו תולדה שלך. ומבית אביך - שחרי השניח בשרש שלךם. אל הארץ אשר אראך - שם אנלה לך מה שאתה מבקש. אותו כח שממנה עליה, שהוא עמק וסתום, מיד - וילך אנכרם באשר דבר אליו ה'. ואנו רצינו ללקת מפאן לדעת סוד תחכמה.

(פתיח רבי אבא ואמר (צפניה ג) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא
 כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד. ובתוב (זכריה יד) ותיה ה' למלך וגו' ביום
 ההוא ותיה ה' אחד ושמו אחד).

רבי יוסי ורבי תייא היו הולכים בדרך. אמר רבי
 יוסי לרבי תייא, למה אתה שותק, הרי הדרך
 לא מתקנת אלא רק בדרבי תורה? נאנח רבי
 תייא ובכה. (אמר לו, מהי? אמר לו, אוי וכו') פתיח ואמר
 (בראשית יא) ותיהי שרי עקרה אין לה ולד. אוי על זה!
 אוי על אותו זמן שהולידה הגר את ישמעאל.

אמר לו רבי יוסי, למה? ותרי הולידה אחר בך,
 ותיה לה בן גוע קדוש? אמר לו, אתה רואה
 ואני רואה. וכך שמעתי מפי רבי שמעון דבר,
 ובבית. [ס"א אמר לו מה היא אמר לו ווי וכו'] אוי על אותו הזמן
 שבגלל ששקרה התעכבה, כתוב (בראשית מז) ותאמר
 שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו'. ועל זה
 עמדה השעה להגר לרשת את שרה גברתה, ותיה
 לה בן מאברהם.

וְאַבְרָהָם אָמַר, לוֹ יִשְׁמָעֵאל יְהִי לְפָנֶיךָ. וְיֵאָף עַל
 גַּב שְׂחֻקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה מִבְּשֵׁר לוֹ
 עַל יִצְחָק, נִדְבַק אַבְרָהָם בְּיִשְׁמָעֵאל, עַד שְׂחֻקְדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא הֵשִׁיב לוֹ, וּלְיִשְׁמָעֵאל שְׂמַעְתִּיךָ וְגו'.
 אַחַר כֵּן נִמּוּל וְנִכְנָם לְבָרִית הַקְדוֹשׁ, עַד שְׂפָתָם
 יֵצֵא יִצְחָק לְעוֹלָם.

וְבֵא רֵאָה, אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים עָמַד אוֹתוֹ מִמְּנָה
 שָׁל בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וּבִקֵּשׁ לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁנִּמּוּל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּשִׁמְךָ? אָמַר
 לוֹ, כֵּן. אָמַר לוֹ, וְחָרִי יִשְׁמָעֵאל נִמּוּל, [וְלֹא עוֹד, אֵלֹא
 שֶׁנִּמּוּל בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה] אִזּוֹ לָמָּה אֵינִן לוֹ חֵלֶק בְּךָ כְּמוֹ
 יִצְחָק? אָמַר לוֹ, זֶה נִמּוּל בְּרֵאוֹי וּכְתוּבֵנוֹ, וְזֶה לֹא
 בְּךָ. וְלֹא עוֹד, אֵלֹא שְׂאֵלָה נִדְבָקִים בִּי בְּרֵאוֹי
 לְשִׁמוּנָה יָמִים, וְאֵלֶּה רְחוּקִים מִמֶּנִּי עַד כַּמָּה יָמִים.
 אָמַר לוֹ, וְעַם כָּל זֶה, כִּיּוֹן שֶׁנִּמּוּל, לֹא יְהִיָּה לוֹ
 שָׂכָר טוֹב בְּשִׁבִיל זֶה?

אֲוִי עַל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנּוּלַד יִשְׁמָעֵאל בְּעוֹלָם וְנִמּוּל,
 מָה עָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? הֲרַחֵיק אֶת בְּנֵי

יִשְׁמַעְאֵל מִן הַדְּבָקוֹת הָעֲלִיּוֹנָה, וְנָתַן לָהֶם חֶלֶק
 לְמַטָּה בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה בְּשָׂבִיל אוֹתָהּ הַמִּילָה
 שְׂבָהֶם.

וְעַתִּידִים בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל לְשַׁלַּט בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה
 בְּשֵׁהִיא רִיקָה מִהַכֹּל זְמַן רַב, כְּמוֹ
 שֶׁהַמִּילָה שְׁלָהֶם רִיקָה בְּלֵי שְׁלֵמוֹת, וְהֵם יַעֲבֹבוּ אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב לְמְקוֹמָם, עַד שִׁישִׁתְּלֵם אוֹתָהּ
 זְכוֹת שָׁל בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל.

וְעַתִּידִים בְּנֵי יִשְׁמַעְאֵל לְעוֹרֵר קְרָבוֹת חֲזָקִים
 בְּעוֹלָם וּלְהַתְּפַנְּסוֹת בְּנֵי אֲדוֹם עֲלֵיהֶם,
 וַיַּעֲזְרוּ בָהֶם קְרָב, אֶחָד עַל הַיָּם, וְאֶחָד עַל
 הַיַּבֶּשֶׁת, וְאֶחָד סְמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, וַיִּשְׁלְטוּ אֱלֹהֵהּ
 בְּאֶלֶהָ, וְאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה לֹא תִמָּסַר לְבְנֵי אֲדוֹם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְעוֹרֵר עִם אֶחָד מִסוּף הָעוֹלָם עַל
 רוּמֵי הַרְשָׁעָה, וַיַּעֲרֹךְ בָּהּ קְרָב שְׁלֵשָׁה
 חֲדָשִׁים, וַיִּתְּפַנְּסוּ שָׁם עַמִּים, וַיִּפְּלוּ בִידֵיהֶם, עַד
 שִׁיתְּפַנְּסוּ כָּל בְּנֵי אֲדוֹם עֲלֵיהֶם מִסוּפֵי כָּל הָעוֹלָם,
 וְאִזּוֹ יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שְׂפָתוֹב

(ישעיה לז) **כִּי זָכַח לַה' בְּכַצְרָה וְגו'.** אַחַר זֶה מָה
 פְּתוּב? לְאַחַז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְגו'. וַיְכַלֶּה אֶת בְּנֵי
 יִשְׁמָעֵאל מִמְּנָה, וַיִּשְׁכַּר כָּל הַחִילוֹת-כַּחוֹת
 שְׁלִמְעָלָה, וְלֹא יִשְׂאָר כַּח לְמַעְלָה עַל הָעַם שֶׁל
 הָעוֹלָם, אֲלֵא כַּח יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ, זֶהוּ שְׂפָתוֹב (תהלים
 קכא) ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ.

מִשּׁוֹם שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּיָמִין, וְתוֹרָה בְּיָמִין, וְעַל
 זֶה בְּיָמִין תְּלוּי הַכּוֹל, וְשָׁנִינוּ שְׁצַרְיָה לְזִקְנָה
 אֶת הַיָּמִין עַל הַשְּׂמַאל, כְּמוֹ שְׁפָרְשׁוּהָ, שְׂפָתוֹב
 מִיָּמִינוּ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וּבְזִמְן שְׁיַבֵּא, (תהלים ט) הוֹשִׁיעָה
 יְמִינֶךָ וְעַנְנֵי. וּבְאֹתוֹ זִמְן פְּתוּב, כִּי אִזּוֹ אֶהְפֹּךְ אֶל
 עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקָרָא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדּוֹ
 שְׁכֵם אַחַד. וְכַתוּב בַּיּוֹם תְּהוּא יִהְיֶה ה' אַחַד וְשִׁמוֹ
 אַחַד. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: (דף לב ע"ב)